

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра теорії і методики дошкільної освіти

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Розвиток уваги дітей 5-го року життя засобами образотворчої діяльності

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Виконала:
Крюкова Ангеліна Олександрівна
студентка 21-ДО групи,
факультету дошкільної освіти

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Корякіна І. В.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УВАГИ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	8
1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку уваги у дітей дошкільного віку	8
1.2. Особливості застосування образотворчої діяльності в процесі розвитку особистості дошкільників	14
1.3. Використання образотворчої діяльності в процесі розвитку уваги дітей дошкільного віку.....	21
Висновок 1	26
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ВПЛИВУ ЗАСОБІВ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК УВАГИ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ	27
2.1. Виявлення рівня розвитку уваги у дітей п'ятого року життя	27
2.2. Система роботи щодо розвитку уваги дітей п'ятого року життя засобами образотворчої діяльності	33
2.3. Перевірка та аналіз дієвості розробленої системи	37
Висновок 2	42
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	51

Перелік умовних позначень, символів, скорочень

ЗДО - заклад дошкільної освіти

КГ - контрольна група

ЕГ - експериментальна група

ВСТУП

Освіта – основа духовного, соціального, економічного розвитку держави і суспільства.

Згідно Закону України «Про освіту» [17] метою освіти є всебічний розвиток людини як найвищої цінності суспільства, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу, підвищення їх освітнього рівня.

Базовий компонент дошкільної освіти [2] орієнтує освітян на цілісний і загальний розвиток особистості дитини. Важливою стороною розвитку особистості дитини є розвиток її уваги. Адже увага забезпечує сприймання та розуміння особистістю предметів та явищ, відносин між ними; є невід'ємною частиною психічних процесів та станів, необхідним психологічним компонентом діяльності особистості. К. Д. Ушинський колись правильно зазначив, що увага – це «ті двері, через які проходить все, що входить в душу людині із зовнішнього світу» [41, с. 122]. Увага повноцінно взаємодіє з іншими психічними функціями які допомагають реалізовувати свою діяльність завдяки формуванню (мислення), збереженню (пам'ять) отриманню (сприймання) інформації. Це означає, що порушення уваги призводить до порушення інших когнітивних функцій та до зміни емоційного фону особистості. Успішність організації навчально-виховного процесу, залежить від стану сформованості у дітей психічних явищ, основна роль серед яких належить довільній формі уваги.

У дошкільному віці увага нестійка і мимовільна. Багато в чому вона пов'язана з інтересами дитини по відношенню до навколишніх предметів і виконуваних з ними дій. У віці 4-5 років діти вперше починають керувати своєю увагою, свідомо спрямовувати її на певні предмети, явища, зосереджуватись на них, застосовуючи при цьому деякі способи. Виникнення

довільної уваги – важливе новоутворення в психіці дитини. Довільна увага з'являється лише в ході взаємодії дитини і дорослого, дорослі включають дитину в нові види діяльності і з допомогою певних засобів спрямовують і організовують її увагу.

Дослідженнями науковців доведений вплив образотворчої діяльності на психічний розвиток особистості дошкільника. Саме образотворча діяльність впливає на формування довільності психічних процесів. Під час неї діти краще зосереджуються, концентрують свою увагу в процесі зорового сприймання, вчаться спостерігати, аналізувати. Так у дітей розвиваються естетичні почуття: вміння бачити красу форм, рухів, пропорцій, кольору, поєднання кольорів, які є необхідними для розуміння мистецтва, сприяють пізнанню навколишнього світу, становленню гармонійно розвиненої особистості.

Для того, щоб оволодіти усіма новими знаннями та навичками на заняттях з образотворчої діяльності, дитині потрібно навчитися керувати своєю увагою, підпорядковувати її своїй волі. Тож перед вихователем і поставлена задача за допомогою занять розвивати і тренувати увагу дітей.

Стан дослідження проблеми. Проблема розвитку уваги дітей дошкільного віку представлена у працях Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, П.Я. Гальперіна, Г.С.Костюка, Р.С. Немова, І. П. Павлова. Підкреслюється фізіологічна обумовленість уваги, залежність становлення цього феномену від особливостей функціонування нервової системи індивідуума, зокрема – типу темпераменту. Наголошується на значущості уваги для пізнавальної діяльності дошкільників. Значення образотворчої діяльності дітей у вихованні та розвитку різних сторін особистості відзначають і зарубіжні вчені (Б. Джефферсон, Е Крамер, В. Лоунфельд, У. Ламберт). Так В. Лоунфельд (США) і називає образотворче мистецтво інтелектуальною діяльністю, вказуючи також на його важливу роль в емоційному розвитку дитини. В останні роки приділяється все більше уваги розвитку естетичного та емоційного сприйняття мистецтва, які поступово

переходять в естетичні почуття, сприяють формуванню естетичного ставлення до дійсності. Використання в естетичному розвитку дитини різних видів мистецтва дає можливість для особистісного розвитку, активізує творчий процес, поглиблює емоції, розвиває почуття, психічні процеси, в тому числі і увагу (С.М. Вайнерман, А.А. Грибовська, Т.Н. Доронова, А.В. Дубровська, О.П. Карачунська, Т.С. Комарова, О.А. Лебедева).

Саме тому тема «Розвиток уваги дітей п'ятого року життя засобами образотворчої діяльності» залишається актуальною на даний момент.

Об'єкт дослідження – процес розвитку уваги дітей п'ятого року життя.

Предмет дослідження – організація занять з образотворчої діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Мета дослідження: визначити особливості впливу занять з образотворчої діяльності на розвиток уваги дітей п'ятого року життя.

Гіпотеза – рівень розвитку уваги дітей середнього дошкільного віку підвищиться за умови систематичного використання занять з образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти.

Відповідно до поставленої мети визначено ряд **завдань роботи:**

1. Вивчити і проаналізувати психолого-педагогічні дослідження щодо розвитку уваги дітей дошкільного віку.
2. Розкрити особливості застосування різних видів образотворчої діяльності в процесі розвитку уваги в дітей середнього дошкільного віку.
3. Експериментально перевірити рівень розвитку уваги дітей п'ятого року життя.
4. Розробити і впровадити систему роботи щодо розвитку уваги дошкільників під час занять з образотворчої діяльності.
5. Впровадити систему в практику дошкільного навчального закладу, визначити її ефективність.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було використано такі методи: теоретичні: вивчення стану проблеми у психолого-

педагогічній, літературі; теоретичний пошук (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення даних); емпіричні: констатувальний, формувальний та контрольний експерименти; застосування діагностичних методик; статистичний аналіз результатів дослідження.

Новизна та практична значущість дослідження полягає в тому, що отримані експериментальні результати розширюють і збагачують традиційні підходи до процесу розвитку уваги дошкільників, презентують уявлення про додаткові потенційні педагогічні ресурси, які містять у собі різні види образотворчої діяльності.

Експериментальна база дослідження: Дослідження проводилось на базі ДНЗ (ясла-садок) «Зірочка» в місті Глухів.

Структура і обсяг роботи : Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 50 сторінок тексту, 6 додатків. Список джерел включає 44 найменування літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УВАГИ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку уваги у дітей дошкільного віку

На сучасному етапі розбудови Української держави в умовах євроінтеграції, подальшої індивідуалізації і гуманізації освіти увага вчених все більше зосереджується на дослідженні проблем не лише навчання і виховання, але й психічного розвитку індивідуума на всіх рівнях освіти. Важливим аспектом даної проблеми є особливості психічного розвитку дитини в дошкільному віці, який є сензитивним періодом для становлення пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер психіки дитини.

Особливу роль в психічному розвитку дошкільника відіграє увага, оскільки саме увага, зокрема довільна, є необхідною передумовою засвоєння дитиною нового життєвого досвіду, який визначає подальшу успішність як пізнавального, так і особистісного її розвитку. Становлення довільної уваги в дошкільному віці є однією з неодмінних умов формування пізнавальної готовності дитини до школи і подальшого навчання. Вміння діяти без відволікань, дотримуватись інструкцій і контролювати отриманий результат – всі ці вимоги, які висуває школа до довільності дитячої уваги. Все це обумовлює високу актуальність і високу значущість дослідження проблеми розвитку уваги [11, с. 45].

Проблема розвитку уваги дітей дошкільного віку в працях зарубіжних і вітчизняних дослідників не є новою. Вивченню даного феномену присвячено ряд спеціальних досліджень вітчизняних та українських психологів. Її

вивчали такі автори, як Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, П.Я. Гальперін, Г.С.Костюк, Р.С. Немов, І. П. Павлов та багато інших.

У культурно-історичній концепції Л.С.Виготського представлено результати дослідження генезису уваги дитини. Згідно з автором, історія розвитку уваги дошкільника – це історія розвитку організованості її поведінки [6, с.133].

Згідно з І.П.Павловим, фізіологічною основою уваги у дитини є орієнтаувальний рефлекс «що таке?», який є необхідною передумовою властивостей зосередження і концентрації уваги [29, с.178].

Згідно з А.А.Ухтомським, у основі уваги дошкільника лежить принцип домінанти, згідно з яким «... збудження розподіляється в нервовій системі нерівномірно, і кожна інстинктивна діяльність, як і умовно-рефлекторна, може викликати в нервовій системі осередки оптимального збудження, які відрізняються від рухомого осередку оптимального збудження підвищеною збудливістю та стійкістю» [40, с.240].

Р.С. Немов, досліджуючи функції уваги дітей, також зазначає, що «вона активізує потрібні і гальмує непотрібні на даний момент психологічні і фізіологічні процеси, сприяє організованому і цілеспрямованому відбору, інформації, що надходять до організму відповідно до його актуальних потреб, забезпечує вибірккову і тривалу зосередженість психічної активності на одному і тому ж об'єкті або виді діяльності» [28, с.344].

Таким чином, можна констатувати що у вітчизняній психології під поняттям «увага дошкільника» розуміється спрямованість і зосередженість психічної активності на певному об'єкті. Цей психічний процес є умовою успішного здійснення будь-якої діяльності як зовнішньої, так і внутрішньої, а її продуктом – є якісне виконання відповідної діяльності.

У роботах дослідників представлені різні підходи до вивчення змісту цього феномену, різні теорії і властивості уваги (обсяг, стійкість, концентрація тощо), що відображає складність і неоднозначність становлення уваги. У роботах вітчизняних вчених (Л. С. Виготський, С. Л.

Рубінштейн, П. Я. Гальперін, Г. С. Костюк, Р. С. Немов, І. П. Павлов) підкреслюється фізіологічна обумовленість уваги, залежність становлення цього феномену від особливостей функціонування нервової системи індивідуума, зокрема – типу темпераменту. У ряді психолого-педагогічних досліджень (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, П. Я. Гальперін, Г. С. Костюк, Р. С. Немов, І. П. Павлов) підкреслюється висока значущість уваги як важливої детермінанти навчальної успішності й пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку у цілому. Однак автори зазначають, що значна кількість старших дошкільників зазнає труднощів у процесі розвитку процесів уваги, зокрема – стійкості.

У сучасній психологічній науці прийнято виділяти кілька основних видів уваги. Так, увага має нижчі і вищі форми. Перші представлені мимовільною увагою, другі – довільною. Увага може бути пасивною (мимовільною) або активною (довільною). Ці види уваги відрізняються один від одної тільки за своєю складністю.

З перших днів життя у дитини спостерігаються реакції на певні подразники. Серед них, насамперед, ті, які можуть становити загрозу чи негативно впливати на дитячий організм. Так, дитина здригається від різних звуків, заплющує очі від різкого світла. Якщо ці подразники продовжують на неї впливати, то у дитини виникає руховий неспокій, вона починає плакати.

У ранньому дитинстві зростає обсяг уваги. Дитина спрямовує її на різні властивості в об'єктах, вдосконалюється розподіл та переключення. Закладаються передумови для довільної уваги, оскільки дитина самостійно встановлює, на які предмети спрямувати свою увагу. Дитина може зосереджено виконувати цікаву діяльність протягом 8-10 хвилин. Водночас, спостерігається певна обмеженість у можливостях уваги дитини, що виявляється у недосконалому властивостей уваги.

У дошкільному віці самостійність дитини ще більше зростає, поведінка має пізнавальну спрямованість, предметні дії набувають певної автоматизованості. Відбувається розквіт сюжетно-рольової та інших видів

ігор дітей [15, с.98-102]. Серед найбільш привабливих об'єктів пізнання життя дорослих – їх взаємини, виконання ними професійних ролей. Значного розвитку зазнають всі пізнавальні процеси дитини, вони стають більш диференційованими та водночас інтегрованими. Розширення обсягу сприймання у дошкільника, інтенсивне оволодіння ним сенсорними еталонами сприяє зростанню обсягу уваги, що дає можливість дитині охоплювати увагою всі ділянки досить складної діяльності, зокрема ігрової (врахувати розподіл ролей, якість їх виконання кожним, реагувати на впливи партнерів по грі відповідно до своєї виконуваної ролі).

При виконанні побутових процесів дошкільник користується значною кількістю автоматизованих дій, навичками, що звільняє його увагу. Наприклад, під час миття рук, він помічає, що товариш не розправив свій рушничок, робить йому зауваження.

Розгортання складних і тривалих ігрових сюжетів зміцнює стійкість уваги дитини, сприяє зростанню її довільності. Стійкість уваги проявляється не тільки у грі, а і тоді, коли дитина виконує під керівництвом дорослого певну роботу, навіть нецікаву [4, с.78-80].

У розвитку уваги дитини істотним є її інтелектуалізація, яка здійснюється в процесі розумового розвитку дитини: увага, що спирається спочатку на чуттєвий зміст, починає перемикатися на розумові зв'язки. У результаті розширюється обсяг уваги дитини. Розвиток обсягу уваги за твердженнями Ю.Б. Дормашева знаходився у тісному зв'язку із загальним розумовим розвитком дитини [11, с. 98].

Грунтуючись на слабкості довільної уваги у дітей, ряд педагогів, починаючи з інтелектуалістів Гербарта і до сучасних романтиків активної школи, рекомендували повністю будувати педагогічний процес на основі мимовільної уваги. Вихователь повинен володіти увагою дітей і скеровувати її. Для цього він повинен завжди прагнути до того, щоб давати яскравий, емоційно насичений матеріал, уникаючи будь-якої нудної навчання.

Безумовно, дуже важливо, щоб педагог умів зацікавити дошкільнят і міг будувати педагогічний процес на мимовільній увазі, обумовленій безпосередньою зацікавленістю. Постійно вимагати напруженої довільної уваги у дітей, не даючи ніякої для неї опори це найвірніший шлях для того, щоб досягти даної мети. Однак будувати цей процес тільки на мимовільній увазі помилково. Це по суті і неможливо. Кожна, навіть сама захоплююча справа включає в себе ланки, які не можуть представляти безпосередній інтерес і викликати мимовільну увагу.

Тому в педагогічному процесі необхідно вміти:

- використовувати мимовільну увагу;
- сприяти розвитку довільної [15, с.103-104].

Значний вплив на розвиток уваги спричиняють досягнення у розвитку пізнавальної активності дитини. Намагаючись знайти відповідь на хвилюючі їх запитання дошкільники довго зосереджують свою увагу: хлопчик п'яти років сидить біля кошика з курячими яйцями, очікуючи появи курчатка. Відволікання уваги порівняно з раннім віком зменшуються (особливо між 5,5 і 6,5 роками), що надає поведінці дошкільника більшої послідовності. Водночас дитина не може зосередитись, якщо їй заважає шум, інші сторонні звуки. У віці 4-7 років найтриваліші відволікання від гри викликає дзвінок .

Значні досягнення спостерігаються в розвитку довільної уваги, яка виступає одним з компонентів довільності особистості як новоутворення дошкільного віку. Вдосконалюється здатність дитини діяти за словесною інструкцією дорослого. Серед цих інструкцій з'являються прямо зорієнтовані на організацію уваги: «Будь уважним». Дорослий підтримує увагу дитини, якщо виникли відволікання чи їх загроза, за допомогою жестів, слів, показу зразків. Значну роль при цьому відіграє плануюча функція мовлення самої дитини: «спочатку обведу листочок олівцем, а потім виріжу»; «спочатку приберу іграшки, а тоді розпочну іншу гру». Дитина привчається планувати, виконувати роботу послідовно, крок за кроком, що сприяє кращому розподілу та переключенню уваги, звільняє її обсяг.

Розвиток довільної уваги пов'язаний з появою у дошкільника гальмівної функції волі. Дитина докладє зусиль до того, щоб втримати свою увагу на потрібному, а не на цікавому, намагається зменшити залежність своєї уваги від зовнішніх подразників. Будучи пізнавальним процесом, увага сприяє отриманню знань дитини про світ і себе у ньому, спрямовуючись як на об'єкти зовнішнього світу, так і на власне внутрішнє життя. Вона не лише створює умови для психічної діяльності, а й виконує охоронну функцію, зумовлюючи своєчасне реагування людини на зміни у навколишньому середовищі і в собі [40, с.128].

Основи уважності як важливого фактора пізнавальної діяльності формуються у ранньому дитинстві. Зароджується увага у перші тижні життя дитини. Із часом вона починає зосереджувати свій зір і слух на тому, що збуджує, насторожує її, рефлекторно відповідає на цей вплив відповідними рухами. Завдяки увазі відбувається зв'язок організму дитини з навколишнім середовищем. У дошкільному віці всі види і властивості уваги зазнають суттєвих змін, основними серед яких є: розширення обсягу; підвищення стійкості; розвиток здатності до переключення і розподілу; формування довільної уваги. У дошкільному віці на основі розвитку довільної уваги зустрічаються випадки післядовільної, коли дитина зосереджується і захоплюється потрібною роботою.

Якщо діти зосереджують свою увагу не на тому, що пояснює їм вихователь, а на тому, що відбувається за вікном, на мріях про гру, вони нічого не сприймуть і не зрозуміють із того, що їм розповідає педагог. Однак міркування, поради, оцінки вихователя їм особливо потрібні, адже без них їхня діяльність не матиме потрібної вмотивованості, доцільності, належної організованості. Слово вихователя є дороговказом у мінливій діяльності дошкільників, спонукає їх до уважності [22].

Крізь роботи сучасних вітчизняних дослідників червоною ниткою проходить думка про те, що становлення довільної уваги в сензитивному періоді – старшому дошкільному віці – в стихійних умовах, без спеціально

організованого навчання відбувається недостатньо, а розвиток основних властивостей уваги відбувається нерівномірно. Тому проблема вважається ще недостатньо вивченою і триває робота над цим питанням по цей день.

1.2. Особливості застосування образотворчої діяльності в процесі розвитку особистості дошкільників

У дошкільному дитинстві велике місце займає образотворча діяльність, що має неоціненне значення для всебічного розвитку дітей. Будучи для них найцікавішою, вона дозволяє передати те, що діти бачать в нашому житті, те, що їх схвилювало, викликало позитивне ставлення. Провідна роль в становленні особистості дитини, формування її духовного світу належить емоційній сфері. Саме з цією особливістю психіки маленької людини пов'язана висока сила впливу на неї мистецтва – явища емоційно-образного за своєю суттю. Специфіка мистецтва, різних його видів роблять художню діяльність унікальним засобом виховання, навчання і розвитку дітей [26].

За часів античності захоплення мистецтвом, творчістю дуже шанувалися філософами Давньої Греції (Аристотель, Сократ, Геракліт, Платон, Піфагор). Вони підкреслювали значення цих занять для повного, гармонійного розвитку людини, вдосконалення духу і тіла, і вважали важливим починати їх з дитинства. Мислителі і художники Стародавньої Греції вважали, що навчання малюванню є необхідним не тільки для багатьох практичних ремесел, а й є важливим для загальної освіти і виховання.

Питання розвитку художньої діяльності дітей дошкільного віку цікавили багатьох педагогів минулого. А. Коменський, Ф. Фребель, І. Песталоцці надавали важливого значення дитячому малюванню. На їх думку воно пов'язане з підготовкою руки і очей до письма, а в подальшому – до

зображення об'ємної форми на площині. Ф. Фребель писав, що «потяг дитини до малювання є розвиваючим засобом у вихованні та освіті». І. Песталоцці навчання малюванню розглядав у зв'язку з розвитком спостережливості, мистецтвом вимірювання зображення різних форм. Особливістю образотворчої діяльності є те, що її результат (малюнок, скульптура, аплікація) не зникає на момент припинення дитиною дій по створенню зображення. Більш того, зображення можна розглядати, показувати, удосконалювати [20, с.56].

Дослідження вчених (Л. С. Виготський, Б. М. Теплов, Є. О. Флерина, Н. П. Сакулина, Н. О. Ветлугіна, Т. С. Комарова, Г. Г. Григор'єва) показують, що заняття малюванням в дитинстві позитивно впливають на розвиток інтелектуальних, емоційних, моторних і інших здібностей дитини.

У дитячих дошкільних закладах видами образотворчої діяльності є:

1. Малювання є одним з улюблених занять дітей, що дає великий простір для прояву їх творчої активності. Малювання – це вид образотворчої діяльності, основне призначення якого – образне відображення дійсності. Малювання є одним з найцікавіших занять для дітей дошкільного віку: воно глибоко хвилює дитини, викликає позитивні емоції.

2. Ліплення є різновидом скульптури, своєрідність ліплення полягає в об'ємному способі зображення. Ліплення необхідне для розвитку у дітей відчуттів, сприймань і наочних уявлень. Вважається, що провідним у пізнанні предметів реального світу є зір, але на перших етапах становлення образу у дітей опорою для зору є дотик до предмета.

3. Аплікація – діти знайомляться з простими і складними формами різних предметів, частини і силуети яких вони вирізають і наклеюють. Аплікація (від латинського слова *applicato* – прикладання) – один з видів образотворчої техніки, заснованої на вирізанні та накладанні різних форм і закріпленні їх на іншому матеріалі, прийнятому за фон. Поняття «аплікації» включає способи створення художніх творів з різних за властивостями і фактурою матеріалів, об'єднаних схожістю техніки виконання.

4. Конструювання – цей вид діяльності більше інших пов'язаний з грою. Конструювання (від латинського слова *construere*) означає приведення в певне положення різних предметів, частин, елементів. За своїм характером дитяче конструювання є більш схожим з образотворчої діяльністю. Під дитячим конструюванням прийнято розуміти створення різних конструкцій і моделей з будівельного матеріалу і деталей конструкторів, виготовлення виробів з паперу, картону, різного природного (мох, гілки, шишки, камені тощо) і непридатного (картонні коробки, дерев'яні катушки, гумові шини, старі металеві речі тощо) матеріалів. Виділяються два типи конструювання: технічне і художнє. Конструювання є продуктивною діяльністю, що відповідає інтересам і потребам дошкільнят [3, с.11-12].

Художній розвиток дошкільника, який відбувається в образотворчій діяльності, обумовлений спадковими та вродженими чинниками, здійснюється на тлі зростання та дозрівання організму і залежить від соціокультурного середовища. Л. С. Виготський писав про те, що рушійною силою розвитку дитини є навчання як необхідний шлях «присвоєння» нею загальнолюдських здібностей. При цьому важливо, щоб система навчальних занять була орієнтована на «зону найближчого розвитку», на ті, що дозрівають, а не на вже дозрілі функції [6, с.111].

Що таке дитяча образотворча діяльність? Як, чому вона виникає і як розвивається? У чому її сенс? Навіщо дитині нею займатися? Хіба не можна повноцінно жити зараз і потім без малювання? Звичайно можна. Але як багато втратить людина в своєму розвитку, пройшовши повз цю діяльність. Діти дуже рано починають проявляти інтерес до образотворчої діяльності. Їх приваблюють не тільки дії з образотворчими матеріалами, а й результати цієї діяльності. Малюка захоплює слід від олівця, змінена форма пластиліну, в них він бачить знайомі образи навколишнього світу.

Активізує дитячу образотворчу діяльність гра. Казкові сюжети збуджують уяву, а розглядання художніх творів збагачує новими

образотворчими засобами. Важливо підтримувати в дитині інтерес до образотворчої діяльності протягом усього дошкільного дитинства.

Художнє виховання дітей необхідно починати в ранньому віці. Види творчості можуть бути абсолютно різними: образотворче мистецтво, музика, література, танці – головне, щоб дитина з малих років вбирав художню культуру. Щоб вона стала невід’ємною частиною її життя і здійснила формуючий вплив на її особистість. Образотворча діяльність зароджується в ранньому віці дитини[27, с.10-11].

Малювання є одним з важливих засобів в пізнанні світу, розвитку знань естетичного сприйняття, так як безпосередньо пов’язано з творчою самостійно-практичною діяльністю дошкільника.

Чим може бути корисна образотворча діяльність для розвитку дитини? Образотворча діяльність дошкільників відіграє ключову роль у розвитку дитячої особистості, оскільки для дитини це радість пізнання і творчості.

Необхідною умовою вміння зображати є зорове сприйняття навколишнього світу. Щоб виліпити або намалювати який-небудь об’єкт, з ним необхідно познайомитися, запам’ятати його величину, колір і форму.

Образотворча діяльність дошкільників – це розвиток думки, аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. Вона сприяє оволодінню зв’язним мовленням, збагаченням словникового запасу та розвитку сенсорики. Розширення запасів пізнання, спостереження і порівняння позитивно позначається на загальному інтелектуальному розвитку дитини.

В процесі занять образотворчої діяльністю у дошкільнят формуються морально-вольові якості. Діти вчаться зосереджуватися, доводити розпочату справу до кінця, долати труднощі і підтримувати товаришів. Швидше відбувається фізичний розвиток, оскільки образотворча діяльність вимагає від дітлахів активних рухів і регулярних прогулянок на свіжому повітрі [19, с.7].

Естетичне виховання дошкільнят відбувається за допомогою розвитку у них почуття краси, форми, кольору, яскравості і насиченості фарб.

Рушійною силою такого багатостороннього розвитку є дитячий інтерес. В образотворчій діяльності йде інтенсивний пізнавальний розвиток, у дитини раннього віку вже формуються перші сенсорні орієнтування в кольорі, формі, величині, фактурі предметів, розвивається здатність вдивлятися, вслухатися, аналізувати предмети, явища, бачити в них спільне та відмінне, бути уважним. Йде початкове освоєння знарядєвих дій з образотворчим матеріалом. Ці дії мають яскраво виражену сенсорну основу: темп, ритм, напрямок рухів, відчуття характеру образотворчого матеріалу – все це вимагає ще й координації в роботі зорових і рухових аналізаторів. Зображуючи найпростіші предмети і явища, дитина пізнає їх, у неї формуються перші уявлення [14, с.89].

Вивчення образотворчої діяльності дітей має велику історію, існує безліч різних теорій, починаючи з розгляду малюнка як засобу педагогічного впливу і закінчуючи наданням йому серйозного діагностичного та прогностичного значення. У творчості дитини відбивається її внутрішній світ: настрій, переживання, фантазії, потяги, які вона не завжди сама усвідомлює і не завжди висловлює. Для дитини малюнок є формою вираження думок, уявлень про навколишню дійсність, емоційних переживань. За допомогою малюнка встановлюється контакт при наявності замкнутості, негативістичних тенденцій у хворих дітей, які або самі мало говорять, або не хочуть обговорювати свої переживання.

Художня творчість дітей становить інтерес не тільки для педагогів, мистецтвознавців, а й для психологів, педіатрів, психоневрологів, дефектологів. Аналіз творчості дитини може багато дати для розуміння її внутрішніх переживань і служити діагностичним цілям. Для керівництва зображувальною діяльністю дітей основою є дані педагогіки, психології, естетики і мистецтвознавства, та як відомо, що процес зображення предметів і явищ навколишнього світу складний за своєю природою і пов'язаний з розвитком особистості дитини, з формуванням її почуттів і свідомості.

До кола питань по дитячому малюнку входить визначення таких методів виховання і навчання, які найкращим чином впливали б на розвиток дітей. Для цього потрібно добре знати своєрідність і закономірності розвитку психіки дитини. Знання процесів сприйняття, мислення, уяви у дітей від 2 до 6 років дає підставу правильно будувати роботу з дітьми, тобто визначати зміст, методи і прийоми їх виховання і навчання [18, с.77-78].

Знання психології дитини допомагають краще зрозуміти її схильності, бажання, виявити здібності; знання анатомії, фізіології і гігієни дозволяє будувати навчання дітей відповідно їх вікових особливостей. Необхідні знання вищої нервової діяльності дітей, яка визначає всі психічні процеси в тому числі і здатність до творчості.

Потрібно знати, що для дитини дошкільного віку характерним є недостатній розвиток аналізаторів, слабка координація руки і очі, швидка стомлюваність. Основний недолік дитячого мислення полягає в хаотичності, уривчастості знань, в невмінні дітей об'єднувати окремі часткові результати розумових дій в цілісний продукт. У своїх роботах діти відображають враження від навколишнього життя – життя природи, людей, речей, явищ тощо.

Образотворча діяльність є найдоступнішим видом творчості дитини. Це найперший вид, який освоює маленька людина. Дитина не може ще ані читати, ані писати, але вже із задоволенням на папері вимальовує каракулі. Якщо підтримувати і направляти дитину в цьому занятті, можете добитися розвитку тіла, душі, розуму. Тому так важливі в дошкільному віці заняття образотворчої діяльності.

Г.В. Лабунська і Н.П. Сакуліна вважають, що процес створення зображення складається з двох частин: формування зорового уявлення та його відтворення. На думку Н.П. Сакуліної першу частину діяльності називають орієнтовною, а другу – виконавською. Різні за характером вони вимагають від людини проявів різних якостей (властивостей) особистості [35].

У дослідженні Ю.А.Полуянова виділені наступні періоди розвитку образотворчої діяльності, що охоплюють весь період дитинства: дозображувальний період (або стадія «каракулів»), і зображувальний період: стадія безформних зображень, стадія образотворчих схем, стадія правдоподібних зображень, стадія правильних (або реалістичних) зображень. У дошкільному віці можна спостерігати розвиток образотворчої діяльності від дозображувальної стадії до стадії правдоподібних зображень, яка до дошкільного дитинства не відноситься, але в деяких випадках спостерігається [32].

Для розвитку здібності до малювання необхідний ще один крок, який полягає в формуванні специфічної орієнтовної основи образотворчої діяльності. В результаті інтеріоризації графічних рухів, які виконуються під контролем зору і спрямованих на повторення випадкових (або показаних дорослим) конфігурацій, в яких дитина «впізнає» предмети, створюється здатність побудови графічних зразків, що випереджають і скеровують малювальні рухи.

Вже на самих ранніх етапах образотворчої діяльності графічні знаки дитини від 2 до 4 років не можуть інтерпретуватися як суто індивідуальні знаки. Вони у переважній більшості впізнаються іншими дітьми одного культурного середовища як зображення саме тих предметів, які хотів передати маленький художник, що обумовлено загальними особливостями розвитку у дітей сприймань і уявлень.

Первинна узагальненість графічної форми (так званий схематизм), що є найбільш яскравою рисою ранніх дитячих малюнків і привертає найбільшу увагу дослідників дитячого малювання, будучи наслідком особливого характеру дитячого сприймання (нерозривність здатності співвідносити реальний предмет з графічним образом цього предмета) і обмеженого запасу графічних образів, набуває великого позитивного значення в загальному психічному розвитку.

Приблизно з 5 років починається новий етап в розвитку дитячого малювання з швидким прогресом в засвоєнні естетичних і моральних критеріїв, що характеризують культуру даного суспільства, зростанням виразності малюнка за рахунок оволодіння засобами передачі ставлення до зображуваного. На цьому етапі малювання все більше відображається різноманітний досвід спілкування дитини з оточуючим світом, дитячі малюнки починають виражати єдність різних складових цього досвіду. Разом з тим важливого значення в образотворчій діяльності набуває засвоєння власне образотворчих форм. В ній виникають елементи художньої творчості, що характеризується створенням і втіленням задуму, в якому не тільки представлено відомий зміст, а й використані образотворчі засоби, що дозволяють передати цей зміст з максимальною виразністю [8, с.98-99].

Важливо навчити дітей бачити прекрасне, багатство і красу природи, цінувати різні твори мистецтва. Так само в процесі малювання розвивається зорово-рухова координація, підготовка руки до письма.

Таким чином, образотворча діяльність є не тільки художньо-творчою діяльністю, вона спрямована не тільки на відображення вражень, отриманих в житті, але і на вираження свого ставлення до зображуваного.

1.3. Використання образотворчій діяльності в процесі розвитку уваги дітей дошкільного віку

Дитяче малювання викликає інтерес численних дослідників. Представники різних наук підходять до вивчення дитячого малюнка з різних сторін. Мистецтвознавці прагнуть зазирнути в витoki творчості. Психологи через дитяче малювання шукають можливість проникнути в своєрідний внутрішній світ дитини. Педагоги шукають оптимальні шляхи навчання, що сприяють всебічному розвитку дітей.

Для розуміння дитячого малюнка дуже важливо досліджувати не тільки продукт, результат малювання, а й сам процес створення малюнка. Н.М. Рибніков зазначав, що для дитини продукт образотворчої діяльності відіграє другорядну роль. На перший план для нього виступає сам процес створення малюнка. Тому діти малюють з великим захопленням. Маленькі діти зображують на папері мало, але при цьому говорять, жестикулюють. Тільки до кінця дошкільного віку дитина починає звертати увагу на малюнок як на продукт образотворчої діяльності [33, с.24].

Образотворча діяльність, перш за все є одним з перших і найбільш доступних засобів самовираження дитини. Діти малюють те, про що думають, що привертає їх увагу, вкладають в зображуване своє ставлення до нього, живуть в малюнку.

Спочатку у дітей виникає інтерес до руху олівця або пензля, до слідів що залишаються ними на папері; поступово з'являються нові мотиви творчості – бажання отримати результат, створити певне зображення. Дошкільнята опановують багатьма практичними навичками, які пізніше будуть потрібні для виконання найрізноманітніших робіт, розвивають дрібну моторику руки, яка дозволить їм почувати себе самостійними. Освоєння таких умінь та навичок тісно пов'язане з розвитком такої сторони діяльності як увага.

Н.П. Сакуліна вважає, що до 4-5 років виділяють два типи маленьких художників: ті, які віддають перевагу малюванню окремих предметів (у них переважно розвивається здатність до зображення) і ті, які схильні до розгортання сюжету, розповідання (у них зображення доповнюється мовленням і набуває ігрового характеру) [35]. Г.Гарднер називає їх «комунікаторами» і «візуалізаторами». Для перших процес малювання завжди включений в гру, драматична дія, спілкування; другі зосереджуються на самому малюнку, малюють самовіддано, не звертаючи увагу на навколишнє. Це протиставлення можна простежити на конкретних дітях, які займаються в ізостудії. Діти, які схильні до сюжетно - ігрового типу

малювання, відрізняються живою уявою, активністю мовних проявів. Їх творче вираження в мові настільки велике, що малюнок стає лише опорою для розгортання розповіді. Образотворча сторона розвивається у цих дітей гірше. Діти, які зосереджені на зображенні, активно сприймають предмети і створювані ними малюнки, дбають про їх якість [44].

Увага дитини на початку дошкільного віку відображає її інтерес до навколишніх предметів і дій, які виконуються з ними. Дитина є зосередженою до тих пір, поки її інтерес не згасне. Поява нового предмета відразу ж викликає переключення уваги на нього. Тому діти зрідка тривалий час займаються однією ж і тією самою справою.

Протягом дошкільного віку у зв'язку з ускладненням діяльності дітей і їх просуванням у загальному розумовому розвитку увага набуває більшої зосередженості та стійкості. Так, якщо молодші дошкільнята можуть грати в одну і ту ж гру 30-50 хвилин, то до п'яти-шести років тривалість гри зростає до двох годин. Зростає стійкість уваги дітей і при розгляданні картинок, ілюстрацій. Так, тривалість розглядання картинки збільшується поступово. Дитина п'ятого року життя краще усвідомлює картинку, ніж дитина четвертого року, виділяє в ній більше цікавих для себе сторін і деталей.

Хоча діти чотирьох років і починають опановувати довільною увагою, мимовільна залишається переважаючою протягом усього дошкільного дитинства. Дітям важко зосередитися на одноманітній і малопривабливій для них діяльності, в той час як в процесі гри або продуктивної діяльності вони можуть досить довго залишатися уважними. Ця особливість уваги є однією з підстав, за якою дошкільне навчання не може будуватися на завданнях, що вимагають постійної напруги довільної уваги. Використані на заняттях елементи гри, продуктивні види діяльності, часта зміна форм діяльності дозволяють підтримувати увагу дітей на досить високому рівні [9, с.208].

Кожне заняття з образотворчої діяльності починається зі звернення вихователя до дітей, розмови з ними, а часто застосовується також показ будь-якого наочного матеріалу. Тому необхідно з самого початку виховувати

увагу дітей до слів і наочному показу. Наочність має велике значення під час занять образотворчою діяльністю. Це сприяє розвитку спостережливості, у дітей розвивається здатність довше розглядати те, що їм показується, повторно звертатися до наочного матеріалу в процесі виконання роботи.

Поряд з цим у дітей виховується все більш стійка увага до словесних вказівок, не підкріплених показом наочного матеріалу.

Надзвичайно важливо з перших кроків виховувати у дітей стійкий інтерес до образотворчої діяльності, що сприяє вихованню посидючості, працездатності, наполегливості в досягненні результату. Цей інтерес спочатку є мимовільним і спрямованим на процес самої дії. Вихователь поступово здійснює завдання з розвитку інтересу до результату, до продукту діяльності. Цей продукт - малюнок, який можна побачити наочно і цим самим він притягує дитину до себе, приковує її увагу.

Поступово діти все більше починають цікавитися результатами своєї роботи, якістю її виконання, а не тільки відчують задоволення від самого процесу малювання.

Охайність і ретельність виконання роботи залежить не тільки від дисциплінованості, а й від засвоєння навичок користування олівцем, пензлем. Навички щодо техніки малювання пов'язані з розвитком рук дитини – координованість, точністю, плавністю, свободою рухів. Розвиток рухів в різних видах образотворчої діяльності поєднується цільовою установкою, що спрямовує дії дітей на зображення і передачу форми предметів або на побудову візерунка, на прикрашання. Опановують ці навички всі діти дуже по-різному, однак при вірній методиці навчання всі вони опановують їх в повному обсязі, передбаченому програмою дитячого садка [31].

Образотворча діяльність – це специфічно образне пізнання дійсності. І як будь-яка пізнавальна діяльність вона має велике значення для розумового виховання дітей. Оволодіння умінням зображувати неможливе без розвитку цілеспрямованого зорового сприйняття – спостереження. Для того щоб намалювати, виліпити будь-який предмет, попередньо треба добре з ним

познайомитися, запам'ятати його форму, величину, конструкцію, колір, розташування частин. А для цього треба бути уважним.

При організації сприйняття предметів і явищ важливо звертати увагу дітей на мінливість форм, величин (дитина і дорослий), квітів (рослини в різні пори року), різне просторове розташування предметів і їх частин (птаха сидить, літає, клює зерна, рибка плаває в різних напрямках тощо).

На п'ятому році життя починає закладатися довільна увага. Значні досягнення спостерігаються в розвитку довільної уваги, яка виступає одним з компонентів довільності особистості як новоутворення дошкільного віку. Вдосконалюється здатність дитини діяти за словесною інструкцією дорослих. Серед цих інструкцій з'являються прямо зорієнтовані на організацію уваги: «Будь уважним». Дорослий підтримує увагу дитини, якщо виникає відволікання чи її загроза, з допомогою жестів, слів, показу зразків. Значну роль при цьому відіграє плануюча функція мовлення самої дитини: «Спочатку обведу листочок олівцем, а потім виріжу». Дитина привчається планувати, виконувати роботу послідовно, крок за кроком, що сприяє кращому розподілу та переключенню уваги, збільшує її обсяг.

Дитині потрібно допомагати знайомитися з дійсністю, щоб її зображувати, розвивати здатність оперувати образами, щоб створювати на їх основі нові. Важливо формувати у дітей пізнавальні інтереси. Якщо ж цю роботу з ними не проводити, то і увага буде значно відставати в розвитку. В результаті до початку шкільного навчання дитина може виявитися не готовою до засвоєння навчального матеріалу, що вимагає досить сформованого рівня уваги. У такому віці вже мають з'явитися такі психічні особливості уваги як зосередженість стійкість, переключення, розподіл. Завдяки цим новоутворенням з'являється і якісно новий вид уваги – довільна увага. Зростає її цілеспрямованість, стійкість задумів, образи уяви стають більш наочними, динамічними та емоційно забарвленими [34, с. 358-359].

Отже, увага відіграє в житті дитини важливу роль. Розвивати увагу у дітей дошкільного віку рекомендується в образотворчій діяльності, так як

саме ця діяльність сприяє формуванню творчих здібностей, образів уяви та інших пізнавальних процесів у дитини дошкільного віку.

Висновок до розділу 1

Отже, увага у дитини дошкільного віку є однією із найважливіших характеристик дитини. Цьому питанню приділяли уваги багато відомих педагогів, психологів, намагаючись розкрити його якомога глибше, адже розвиток дитини напряду залежить від уваги, від вміння дитини зосередитися та залишатися зосередженою протягом довгого часу.

Кожний вихователь знає, що без спеціальної організації уваги дітей, без щоденної систематичної роботи з розвитку уваги неможливе повноцінне засвоєння повного матеріалу та і проведення будь-якої діяльності з дошкільнятами взагалі. Дітям важко зосередитися на одноманітній і мало привабливій для них діяльності, в той час як в процесі гри або розв'язання емоційно забарвленої продуктивної задачі вони можуть достатньо довго залишатися уважними. Елементи ігор, продуктивні види діяльності, часта зміна діяльності дозволяють підтримувати увагу дітей на достатньо високому рівні.

Образотворча діяльність має неоціненне значення для всебічного розвитку та розвитку уваги дошкільника. Вона дозволяє дітям передати те, що вони бачать в нашому житті; те, що їх схилювало, викликало позитивне, а іноді й негативне ставлення.

Образотворча діяльність є своєрідною формою пізнання реальної дійсності, навколишнього світу, осягнення художнього мистецтва та корекції розвитку дітей. Образотворча діяльність тісно пов'язана з пізнанням навколишнього світу і природи. Спочатку це безпосереднє знайомство з властивостями матеріалів (паперу, олівців, фарб, глини тощо), пізнання зв'язку дій з отриманим результатом. Надалі дитина продовжує здобувати

знання про навколишні предмети, про матеріали та обладнання. Заняття з образотворчої діяльності, крім виконання навчальних завдань, є важливим засобом розвитку довільної уваги. В подальшому довільна увага стає невід'ємною умовою організації навчальної діяльності в школі.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ВПЛИВУ ЗАСОБІВ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК УВАГИ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ

2.1. Виявлення рівня розвитку уваги у дітей п'ятого року життя

Для перевірки гіпотези була організована експериментальна робота, яка проходила на базі ДНЗ (ясла-садок) «Зірочка» в місті Глухів Сумської області. В експерименті брали участь 40 дітей у віці 4 років, з яких 20 дітей ми віднесли до експериментальної групи (середня група «Б»), а 20 – до контрольної (середня група «А»), а також 40 батьків. Метою експериментальної роботи стало діагностика рівня розвитку уваги у дітей середнього дошкільного віку та розробка системи роботи з розвитку уваги в процесі використання дидактичних ігор.

Завдання експериментальної роботи:

1. Дослідження особливостей розвитку уваги у дітей п'ятого року життя.
2. Реалізувати систему роботи з розвитку уваги дошкільників шляхом використання дидактичних ігор.
3. Проаналізувати результати впровадження цієї роботи.

Мета констатувального етапу:

- 1) виявити рівень розвитку уваги та її властивостей у дітей п'ятого року життя;
- 2) виявлення особливостей уваги у дітей п'ятого року життя в процесі спостереження за їх життєдіяльністю в дошкільному закладі та анкетування батьків.

Для реалізації поставленої мети нами були підібрані наступні методики: «Повторення чисел», «Знайди відмінності», «Спіймай тварину», «Фізкультурники» [28, с. 57-61].

Методика №1 « Повторення чисел »

Мета дослідження: вивчення рівня розвитку обсягу уваги.

Обладнання: картки з серією цифр.

Хід експерименту

Дітям пропонували повторити числа в певному порядку. Швидкість повторення приблизно одне число на секунду. Якщо дитина збивалася, ми змінювали порядок цифр і знову пропонувала повторити з нами (набір цифр такої самої довжини). Коли збився знову – це і є межа обсягу уваги.

Через два дні провели подібні справи «Повторення фраз», «Лічба в зворотному порядку».

Оцінка результатів:

Добрий обсяг уваги: 6-7 цифр
Задовільний обсяг уваги: 4-5 цифр
Незадовільний обсяг уваги: 2-3 цифри

Методика № 2. « Знайди відмінності»

Мета дослідження: оцінка стійкості уваги.

Хід експерименту

Дітям для розглядання показували два майже однакових малюнки і просила знайти, чим один малюнок відрізняється від іншого. Оцінювалась тривалість розглядання, кількість правильних відповідей і кількість відволікань.

Умовні позначки: «+» – високий рівень «0» – середній рівень « - » – низький рівень

Оцінка результатів:

1. Тривалість розглядання малюнків: 0,5 хв. – 1 хв.
2. Кількість відволікань: 0-2.
3. Кількість помилок: 0-2.

Методика №3. «Спіймай тварину»

Мета дослідження: здатність до переключення уваги.

Хід експерименту

Запропонували дитині слухати слова і плескати в долоні щоразу, коли трапляється назва тварин

Серія слів: шафа, собака, кінь, ліжко, кіт, поїзд, горобець, машина, ворона, книжка, корова, коза. Після цього дітям пропонувалася наступна вправа: треба присідати, коли я назву рослину.

Оцінка результатів: Добра здатність до переключення – не більше двох помилок: середній рівень – три - чотири; низький рівень – більше чотирьох.

Методика №4. «Фізкультурники»

Мета дослідження: вивчення розподілу уваги.

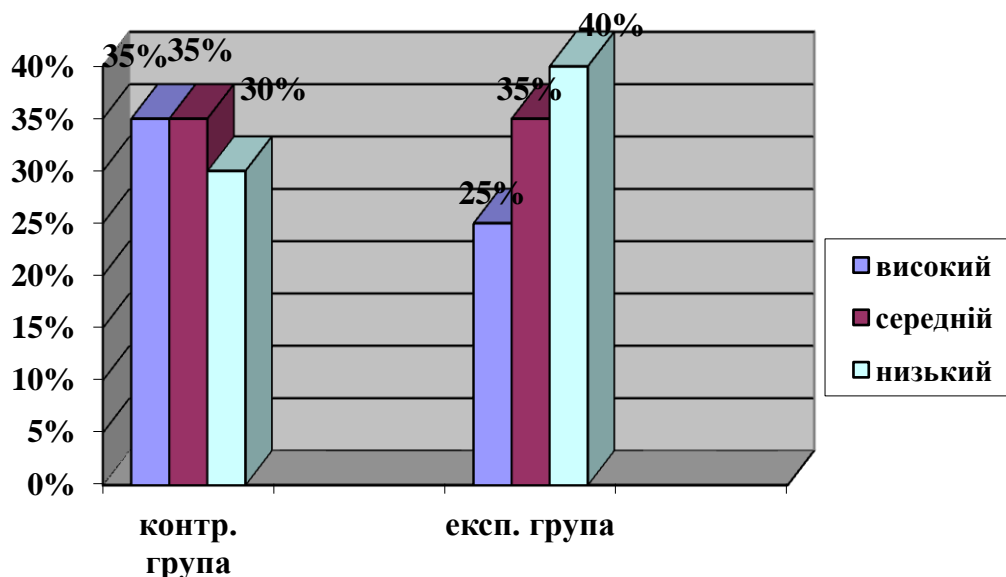
Хід експерименту

Дітям пропонували повторювати вірш, який вчили до свята, і одночасно копіювати фізкультурні вправи, які я їм показувала.

Оцінка результатів: високий рівень – без помилок; середній рівень – одна помилка; низький рівень – дві помилки.

Результати дослідження були занесені до протоколів (див. Додаток А)

Провівши дослідження ми з'ясували, що в середній групі «А» високий рівень розвитку уваги мають 7 дітей (35 %), середній – також 7 (35 %), низький – 6 (30 %). В середній групі «Б» високий рівень був виявлений у 5 дітей (25 %), середній – у 7 (35 %), низький – у 8 (40 %).

Рис. 2.1 Рівень розвитку уваги у дітей на констатувальному етапі експерименту

Для того, щоб з'ясувати особливості уваги дітей п'ятого року життя було проведене анкетування. В ньому взяло участь 40 батьків вихованців середніх груп.

Анкета для батьків

Шановні батьки! Ми проводимо дослідження особливостей уваги дітей дошкільного віку. Просить Вас щиро відповісти на запитання запропонованої анкети.

1. Чи здатна Ваша дитина зосереджувати увагу на деталях під час виконання будь-яких завдань?
2. Чи вміє вона доводити розпочату роботу до кінця?
3. Чи зазнає дитина великих труднощів у процесі організації власної діяльності (наприклад, якщо треба побудувати будинок з кубиків)?
4. Як дитина ставиться до завдань, що передбачають тривалі розумові напруги (вирішує із задоволенням, уникає їх). Підкресліть необхідне.
5. Чи часто дитина губить свої речі?
6. Ваша дитина легко відволікається на сторонні стимули?
7. Чи можете ви сказати, що Ваша дитина постійно все забуває?

На запитання «Чи здатна Ваша дитина зосереджувати увагу на деталях під час виконання будь-яких завдань?» стверджувально відповіли 55 % батьків. Лише 40 % опитаних зазначили, що їх дитина вміє доводити розпочату роботу до кінця. Вважають, що їх дитина зазнає великих труднощів у процесі організації власної діяльності 60 % опитаних.

Відповідаючи на запитання «Як дитина ставиться до завдань, що передбачають тривалої розумової напруги?», 60 % респондентів зазначили, що дитина уникає їх, а у 40 % батьків діти вирішують такі завдання із задоволенням.

Часто гублять свої речі діти у 55% опитаних, легко відволікаються на сторонні стимули малюки у 100 % родин. На запитання «Чи можете ви сказати, що Ваша дитина постійно все забуває?» стверджувально відповіли 55 % батьків.

Було проведене спостереження за особливостями уваги дошкільників в процесі різних видів діяльності.

Мета: виявити особливості уваги у дітей під час різних видів діяльності та відстежити дітей, які мають прояви дефіциту уваги

Спостереження дозволяє простежити взаємовідносини дітей у звичних для них обставинах. Спостереження проводилося в ході організації організованої освітньої діяльності, в ігровій, елементарній трудовій діяльності та під час занять. Результати спостережень заносили до Додатку Б.

Критерії оцінки результатів:

При спостереженні увага зверталася на такі моменти:

- чи може дитина сконцентрувати увагу на деталях; чи робить багато помилок під час виконання завдань; чи завжди реагує на звернене до неї мовлення; чи забуває щось і як часто; чи уникає справ, які їй нецікаві; чи може організувати власну діяльність; чи доводить роботу до кінця; як часто відволікається на сторонні стимули; як часто змінює види діяльності.

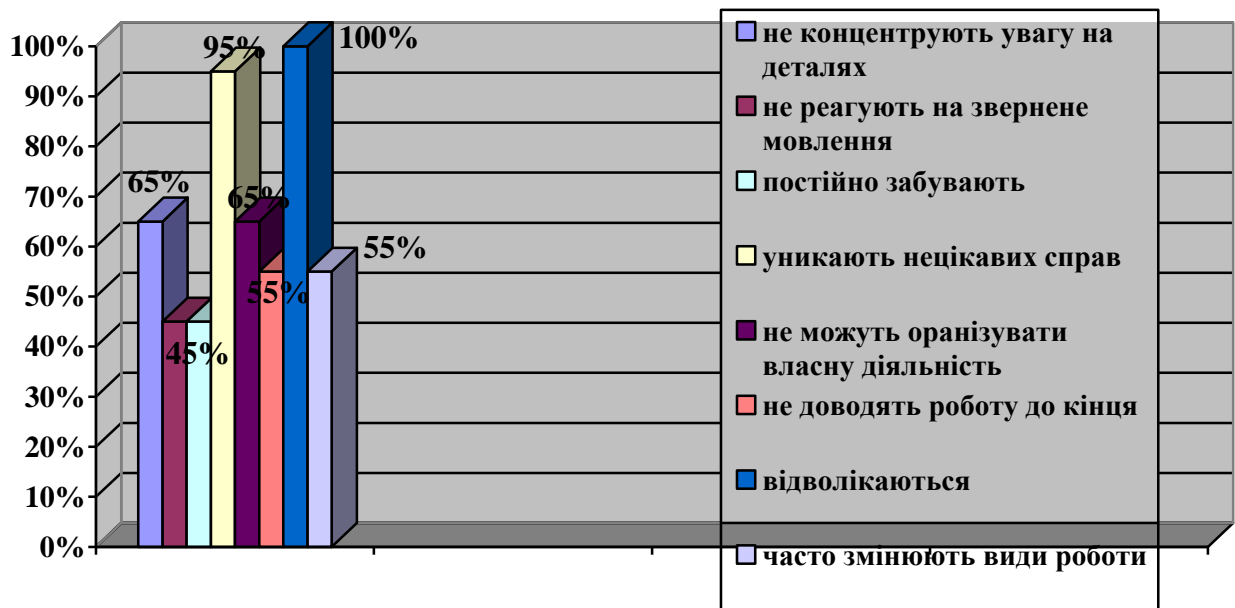
Провівши спостереження ми з'ясували, що в контрольній групі (середня «А») не можуть сконцентрувати увагу на деталях 10 дошкільнят (50

%), часто не реагують на звернене до дитини мовлення 30%, постійно щось забувають також 6 дітей (30 %), уникають справ, які нецікаві 12 осіб (60 %), не можуть організувати власну діяльність 17 (85%), не доводять роботу до кінця 7 осіб (35%), відволікаються на сторонні стимули також 17 респондентів (85 %), часто змінюють види діяльності 12 дітей (60 %). В даній групі є четверо дітей, які мають ознаки гіперактивності та прояву дефіциту уваги. В експериментальній групі (середня група «Б») не можуть сконцентрувати увагу на деталях 13 дошкільників (65 %), часто не реагують на звернене мовлення 45%, постійно щось забувають також 9 (45 %), уникають справ, які нецікаві 19 дітей (95 %), не можуть організувати власну діяльність 13 дошкільнят (65%), не доводять роботу до кінця 11 дітей (55%), відволікаються на сторонні стимули 100 %, а часто змінюють види діяльності 11 дітей (55 %). В групі є 9 дітей, які мають перераховані ознаки дефіциту уваги. Результати представлені на діаграмі 2.2, 2.3.

Рис. 2.2 Результати спостереження за особливостями уваги у дітей контрольної групи на констатувальному етапі експерименту

Рис. 2.3 Результати спостереження за особливостями уваги у дітей експериментальної групи на констатувальному етапі експерименту

Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать про те, що не у всіх дітей достатньо розвинена увага. Отримані результати свідчать про те, що потрібно проводити подальшу систематичну та педагогічно доцільну розвивальну роботу.

2.2. Система роботи щодо розвитку уваги дітей п'ятого року життя засобами образотворчої діяльності

Метою формувального експерименту було розробити і впровадити систему роботи щодо розвитку уваги дошкільників під час занять з образотворчої діяльності. Вона включала в себе заняття з малювання, ліплення та конструювання (див Додаток В).

Метою заняття «Казковий сніговик» [25] було продовжувати вчити дітей малювати нетрадиційними техніками малювання (штампами, зібганим папером, тичками). Активізувати словник дітей прикметниками. Вчити відгадувати загадки, розглядати ілюстрації і відповідати на запитання вихователя словосполученням, реченнями. Розвивати увагу, уяву, мислення,

пам'ять, дрібну моторику пальців рук, естетичний смак. Виховувати цікавість до заняття, самостійність. На початку дітям було запропоноване віршоване слово про зиму та бесіда про неї. Відгадавши загадку про сніговита, діти знайшли його в групі з листом для Діда Мороза та мішечком. В мішечку знаходились штампи з моркви і картоплі, які передав Дід Мороз для того, щоб намалювати веселих сніговичків. Для розвитку зосередженості уваги проводився розгляд зразка, який звернув уваги на складові частини об'єкта, розміри, колір та пропорційні відношення між частинами. Показ послідовності роботи допоміг не тільки сконцентрувати свою увагу та запам'ятати послідовність зображувальних дій, а і також розвивалась здатність до переключення уваги. Після чого діти зображували зимові картини за допомогою зібганого паперу (малювання снігу), тичок (малювання сніжинок) та штампів (малювання сніговиків). Наприкінці заняття після проведення дидактичної гри «Сніговик який?» діти знайшли торбинку з гостинцями від Діда Мороза.

На занятті з ліплення «Пригостим птахів взимку» [38] у дошкільнят закріплювалися знання про пору року та її властивості. Діти продовжували вчитися прийомам ліплення куль, розкочування шматочків пластиліну між долонями, використовувати знайомі прийоми ліплення: розкочування прямими рухами коло, овал (тулуб, голова); прийом відтягування (шия, хвіст); позначати стеком крила, очі; формувалися вміння ділити ціле на рівні частини, розвивався окомір, дрібна моторика пальців; виховувалась увага, дружні взаємовідносини в колективі. На початку заняття була проведена уявна прогулянка до лісу, під час якої проводилась бесіда про особливості зимової погоди та загадувалися загадки про птахів. Дітям було запропоновано виготовити синичок та гостинці для них. Для розвитку концентрації уваги був проведений розгляд ягід та птаха. Зверталася увага на форму, колір, частини тіла пташки. Спочатку дітям показували як робити ягідки калини, а потім пташку. Це сприяло формуванню здатності до переключення та розподілу уваги. Труднощі з розподілом уваги були у

Антон Б., Владіка Г., так як вони зліпивши ягоди, просили додаткової допомоги щодо послідовності виготовлення пташки. Віка С. та Ваня Ч. відволікалися в процесі виготовлення і тому не змогли закінчити роботу вчасно.

Під час заняття з ліплення на тему «Зимовий пейзаж» [30] дошкільники навчалися рельєфному ліпленню методом розмазування, ліпили предмети простої форми – дерева (тоненькі гілочки, товстий стовбур) за допомогою підщипування шматочків пластиліну від цілого шматочка, скочування шматочків пластиліну між долоньками; закріплювали поняття «один» (стовбур), «багато» (гілочок); розвивалось розуміння розміру (довгі, короткі), уважність в процесі виконання роботи. Заняття розпочалося з загадування загадки про сніжинки, психогімнастики «Я – сніжинка» та бесіди про зиму. Гра-порівняння «Кущ-дерево» сприяла розвиткові спостережливості, уміння зосереджуватись, переключати свою увагу, порівнювати об'єкти між собою. Після цього проводився розгляд зразка, показ та пояснення виконання роботи. Зверталася увага на складові частини дерева, товщину стовбура і гілок. Завдяки показу діти зрозуміли як правильно скочувати пластилін, щоб вийшли товсті і тонкі палички. Проблеми з виконанням роботи спостерігалися у Ганни Д., Дарини К., Євгена Т..

Метою заняття з конструювання «Багатоповерховий будинок» [36] було вчити дітей конструювати будинок, закріпити назву будівельного матеріалу, викликати інтерес та повагу до праці будівельника. Виховувати уважність, уміння доводити розпочату справу до кінця, допомагати своїм товаришам. Заняття розпочалося з сюрпризного моменту – прильоту Карлсона і його прохання побудувати багатоповерховий будинок. Дітям було запропоновано створити проект будинку за допомогою дидактичної гри «Виклади будинок з геометричних фігур». Діти проявляли зосередженість уваги для того, щоб відтворити дії, які показував педагог біля магнітної дошки. Показ і пояснення допомогли запам'ятати послідовність виконання

роботи. Під час заняття надавалася індивідуальна допомога дітям, у яких виникали труднощі з концентрацією уваги (Ваня Ч., Аріна І., Антон Б.). В кінці заняття діти з інтересом переглянули мультфільм «Малюк та Карлсон».

На занятті з конструювання на тему «Квіти для матері» [21] у дітей формувалося вміння діяти за словесними інструкціями. Вони вчилися працювати різними прийомами з папером; розвивали увагу, пам'ять, логічне та просторове уявлення, дрібну моторику рук і окомір; виховувалося бажання зробити подарунок для матері власноруч з паперу. Спочатку була проведена бесіда про квіти, про те, де можна взяти квіти, щоб привітати маму і як при цьому не нашкодити природі. Дошкільнятам було запропоновано створити галявину квітів своїми руками і подарувати мамам; щоб нею змогли милуватися не лише мами, а й усі жінки дитячого садочка. Після пластичного етюд «Квітка» дітям була показана відео презентація «Царство тюльпанів», яка допомогла їм зосередити увагу. Був проведений показ і пояснення виготовлення тюльпану за допомогою техніки «орігамі». Під час самостійної роботи багато дітей зверталося по допомогу за нагадуванням і показом послідовності виконання роботи. Тому для того, щоб зосередити увагу всіх дітей був здійснений повторний поетапний показ з одночасним повторенням дітьми способів виконання роботи. Деякі діти (Аліна Б., Ілля М., Андрій П.) висловили бажання зробити ще квітки. Таким чином було виготовлене колективне панно.

Під час інтегрованого заняття з аплікації з пріоритетом народознавства «Ой рушник, рушничок» [38] дошкільнята знайомилися з різними елементами вишивки; закріплювали знання про використання рушників у побуті; вчилися розрізати смужку паперу на прямокутники, а прямокутники на квадрати та прикрашати узором кінці рушника, комбінуючи форми за кольором. В процесі заняття у дітей розвивалися національні риси особистості (щирість, гостинність, доброту, щедрість через прислів'я, народні ігри); вміння аналізувати зразок, визначати послідовність виконаної роботи, а також естетичний смак, відчуття краси, увага, пам'ять, мовлення.

Заняття розпочалося з запрошення до міні-музею та розповіді вихователя про майстрів України. Зосередженню уваги сприяла вправа «Біноклі», під час якої діти в уявні біноклі розглядали візерунки на рушниках та їх кольори. Після прослуховування легенди «Про майстриню Оксану» була проведена рухлива гра гру «Голка та нитка». Під час дидактичної гри «Впізнай рушничок» діти вчилися називати рушник за картинкою, пригадували їх назви та призначення в побуті. Діти уважно розглядали картинки, згадували назви, виправляли однолітків, які припускалися помилок. На прохання ляльки Оксанки діти виготовляли рушнички-утирачі, наклеюючи візерунки на паперові заготовки. Арсен Л., Ганна Б., Тимур К., Дарина О. прагнули бути уважними під час показу та пояснення, проявляли старанність, зосередженість на процесі роботи.

В ході інтегрованого заняття з розвитку мовлення та образотворчої діяльності на тему «Розглядання картини Є.Гапчинської «Моя улюблена конячка» [38] діти отримували узагальнені уявлення про те, що картини малює художник, щоб звернути увагу на красу предметів, що нас оточують. Вони продовжували вчитися відповідати на запитання одним-двома реченнями за змістом сюжетної картини, вживати іменники у потрібному роді і числі. У дошкільників розвивалося зорове сприйняття, увага та монологічне мовлення. На початку заняття проводилась бесіда про картини і художників. Дидактична гра «Один-багато» закріпила уміння називати предмети-іграшки в однині та множині. Після фізкультхвилинки увага дітей була зосереджена на картині Є. Гапчинської. Вони вчилися не тільки називати об'єкти на занятті, а й помічати кольори та їх відтінки, настрій персонажів. Після представленого зразка розповіді-опису картини діти склали свої розповіді. Труднощі у складанні розповіді були у Антона Б., Владіка Г., Вікі С.

Для батьків ЗДО (див. Додаток Д) була проведена групова консультація на тему «Вплив образотворчої діяльності на розвиток особистості дошкільника». Під час неї батьки отримали інформацію про те, яке значення

має даний вид діяльності на дитину. Мова йшла також і про розвиток уваги дошкільнят, її властивостей в цьому процесі. Наголошувалося на спільній взаємодії дітей і батьків під час занять образотворчою діяльністю.

Для вихователів проводилась консультація «Особливості розгляду картин з дітьми дошкільного віку (див. Додаток Д), його вплив на розвиток уваги», під час якої звернули увагу педагогів на методичні аспекти цієї діяльності: особливості проведення бесід, розповідей за змістом картини, а також прийоми, які застосовуються для розвитку властивостей уваги дітей дошкільного віку.

Отже, проведена робота була спрямована на розвиток уваги дошкільників в процесі різних видів зображувальної діяльності. Для батьків і педагогів були проведені групові консультації, які розширили їх знання про значущість зображувальної діяльності для розвитку дитини та методичні особливості роботи щодо розгляду дітьми творів живопису.

2.3. Перевірка та аналіз дієвості розробленої системи

Після завершення формувального етапу дослідно-експериментальної роботи проводився контрольний зріз за діагностичними методиками, використаними на етапі констатувального експерименту. Ми визначили завдання контрольного етапу – виявити динаміку впливу проведеної роботи на розвиток уваги в ході контрольного експерименту.

Для здійснення поставлених завдань ми використовували ті ж методи, що і на констатувальному етапі експерименту: спостереження за особливостями уваги дітей в закладі дошкільної освіти, анкетування батьків, діагностичні методики «Повторення чисел», «Знайди відмінності», «Спіймай тварину», «Фізкультурники».

Після проведеної розвивально-просвітницької роботи було проведене повторно анкетування батьків ЗДО.

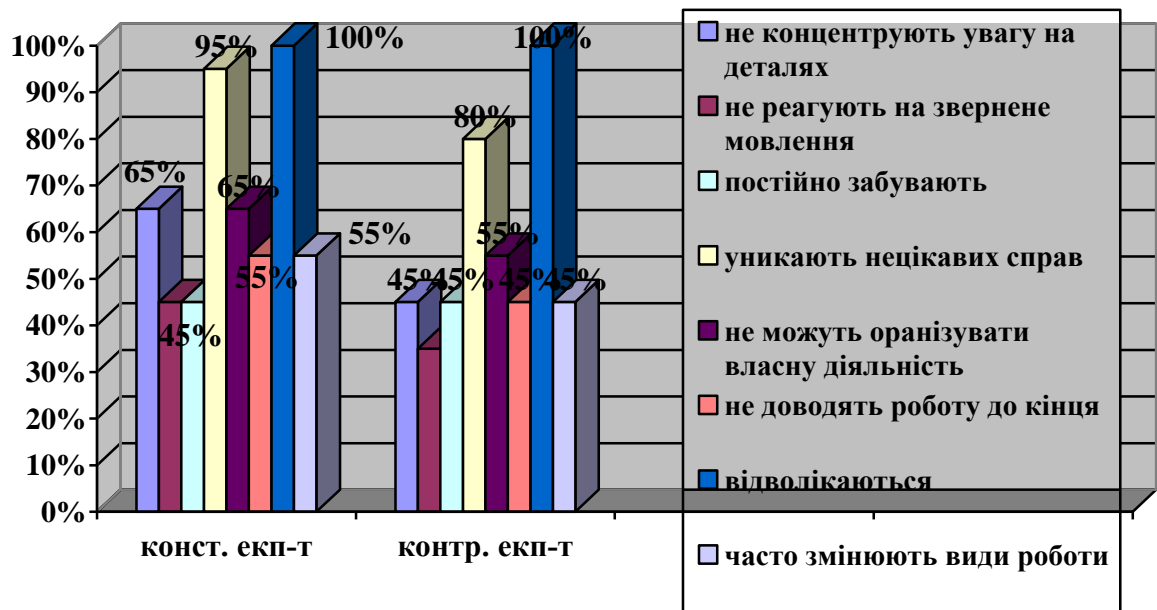
На повторне запитання «Чи здатна Ваша дитина зосереджувати увагу на деталях під час виконання будь-яких завдань?» стверджувально відповіли вже 75 % батьків, що є на 10 % більше. На 15 % більше батьків (55 %) зазначають, що їх дитина вміє доводити розпочату роботу до кінця. Вважають, що їх дитина зазнає великих труднощів у процесі організації власної діяльності 40 % опитаних, що є на 20 % менше.

Щодо ставлення дитини до завдань, що передбачають тривалої розумової напруги?», то вже 50 % респондентів відповіли, що дитина уникає їх, а у 50 % батьків діти вирішують такі завдання із задоволенням, що є на 10 % більше у порівнянні з констатувальним експериментом.

Не змінилась думка батьків щодо того чи часто гублять свої речі діти – 55%. На 5 % менше (95 %) опитаних вважають, що їх діти легко відволікаються на сторонні стимули. На запитання «Чи можете ви сказати, що Ваша дитина постійно все забуває?» стверджувально відповіли 45 % батьків що є на 10 % менше.

Повторне проведення спостереження за особливостями уваги дошкільників показало на певні зміни в її розвитку у дітей експериментальної групи. Результати занесені до Додатку Е. Зменшилась кількість дітей, які не можуть зконцентрувати увагу на деталях (з 65 % до 45 %) та часто не реагують на звернене мовлення (з 45 % до 35 %). Не змінився показник щодо дітей, які постійно щось забувають – 9 дітей (45 %). На думку батьків менше дітей уникають справ, які нецікаві – 16 осіб (80 %). 11 дітей (55 %) не можуть організувати власну діяльність, що є на 10 % менше. Вже 9 батьків (45 %) вважають, що їх діти не доводять роботу до кінця. Всі батьки зазначають, що дошкільнята відволікаються на сторонні стимули, але зменшився відсоток дітей, які часто змінюють види діяльності – з 55 % до 45 %.

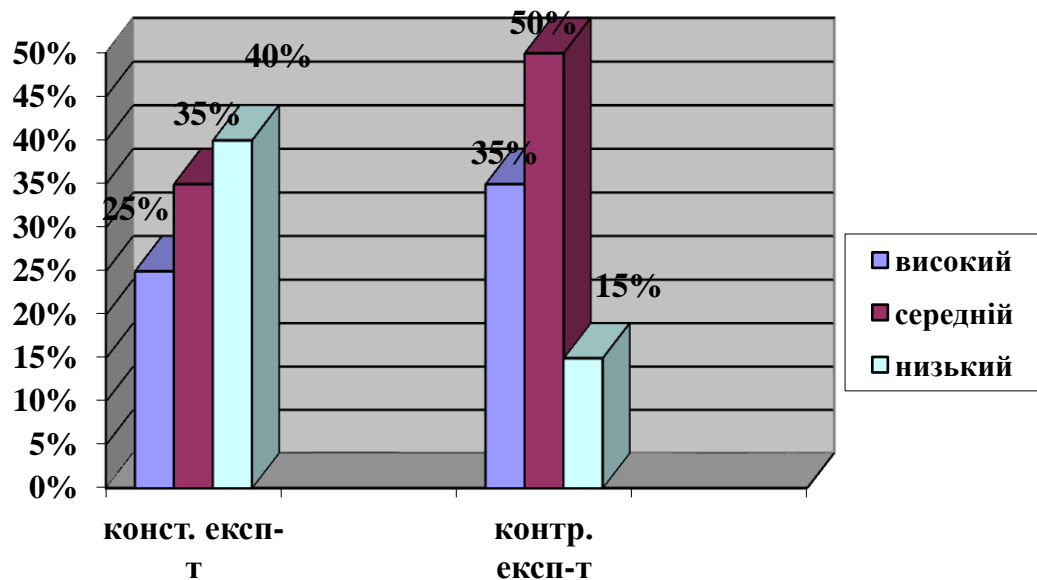

Рис. 2.4 Порівняльний аналіз результатів спостереження за особливостями уваги у дітей експериментальної групи на контрольному етапі експерименту

В контрольній групі (середня «А») істотних змін не простежувалося.

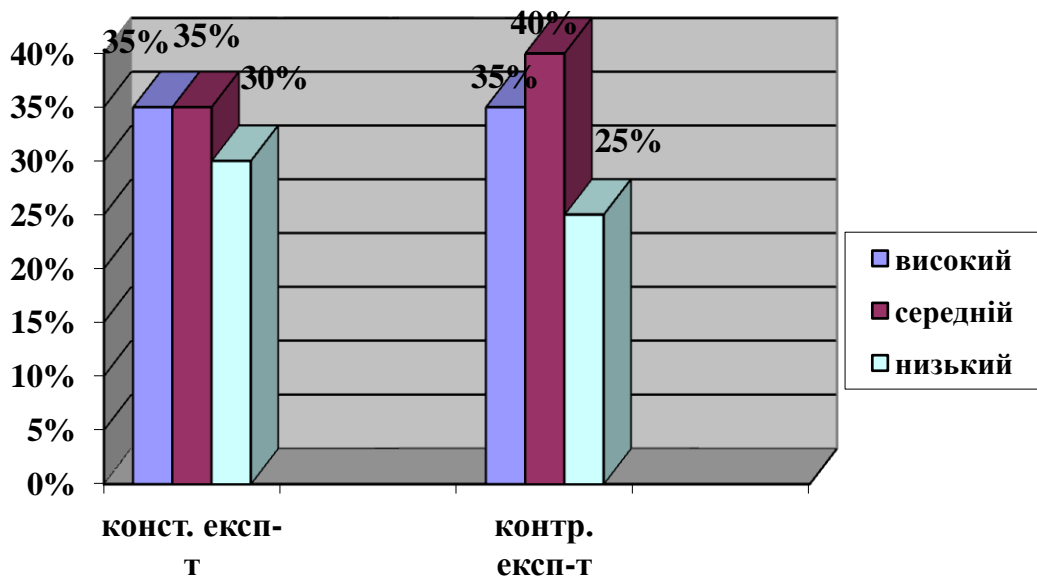
З дітьми середньої групи «А» та середньої групи «Б» знову були проведені діагностичні методики. Дані дослідження були занесені до протоколів (див. Додаток Ж).

Аналіз результатів діагностики на контрольному етапі в експериментальній групі показав наступне. Якщо в констатувальному експерименті високий рівень розвитку уваги дітей складав 25 %, то в контрольному він дорівнює 35 %. Середній рівень з 35 % піднявся до 50 %, а низький з 40 % знизився до 15 %. Результати представлені на діаграмі 2.5.

Рис. 2.5 Порівняльний аналіз результатів дослідження рівня розвитку уваги у дітей експериментальної групи на контрольному етапі експерименту

Динаміка наявних змін в рівнях розвитку уваги під час проведення діагностичних методик в контрольній групі запропонована на **рисунку 2.6**.

Рис. 2.6 Порівняльний аналіз результатів дослідження рівня розвитку уваги у дітей контрольної групи на контрольному етапі експерименту

Порівняльні кількісні дані рівнів розвитку уваги у дітей п'ятого року життя контрольних та експериментальних даних відображено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка рівнів розвитку уваги під час діагностичних методик у дітей п'ятого року життя за результатами констатувального та контрольного етапів експерименту

Рівні	Контрольна група			Експериментальна група		
	Констатувальний експеримент	Контрольний експеримент	Динаміка	Констатувальний експеримент	Контрольний експеримент	Динаміка
Високий	35 %	35 %	0	25 %	35 %	+10
Середній	35 %	40 %	+ 5	35 %	50 %	+ 15
Низький	30 %	25 %	- 5	40 %	15 %	- 25

Отже, можна відзначити позитивний вплив проведеної роботи на рівень розвитку уваги дітей п'ятого року життя. Відповідно слід зауважити, що образотворча діяльність позитивно впливає на розвиток уваги дошкільників.

Висновок до розділу 2

Під час експериментального дослідження ефективності використання образотворчої діяльності як засобу розвитку уваги у

дошкільників з дітьми були проведені діагностичні методики, анкетування батьків, спостереження за особливостями уваги дітей.

Провівши діагностичні методики в КГ (середня група «А») високий рівень розвитку уваги мають 7 дітей (35 %), середній – 7 (35 %), низький – 6 дітей (30 %). В ЕГ (середня група «Б») високий рівень був виявлений у 5 дітей (25 %), середній – у 7 (35 %), низький – у 8 осіб (40 %).

Анкетування батьків показало, що у 55 % родин діти здатні зосереджуватися на деталях та лише 40 % вміють доводити розпочату роботу до кінця. Батьки вважають, що 60 % їх дітей зазнають труднощів під час організації власної діяльності та уникають завдань, що вимагають тривалої розумової напруги; відволікаються на сторонні стимули 100 % дошкільнят, а 55 % дітей постійно все забувають.

Було проведене спостереження за особливостями уваги дошкільників в процесі різних видів діяльності, яке показало, що як в контрольній так і експериментальній групах половина дітей мають труднощі з концентрацією уваги (легко відволікаються на сторонні стимули), з організацією власної діяльності; часто змінюють види діяльності. Частина дітей – семеро (35 %) в КГ та 55 % (11 дітей) в ЕГ – не доводять роботу до кінця.

Для дітей експериментальної групи проводились заняття з зображувальної діяльності, в ході яких діти вчилися концентрувати свою увагу, переключати її, та розподіляти між об'єктами. Для вихователів ЗДО, батьків були проведені групові консультації, які розширили їх знання про значущість зображувальної діяльності для розвитку уваги дитини.

Повторне проведення діагностичних методик під час контрольного експерименту показало, що в експериментальній групі показники рівня розвитку уваги у дошкільнят змінилися: високий рівень зріс на 10 %, середній – на 15 %, низький знизився на 25 %.

Опитування батьків показало, що більше дітей (на 10 %) стало зосереджувати увагу на деталях під час діяльності, доводити розпочату роботу до кінця (на 15 %). Батьки вважають, що менше дошкільників

зазнають труднощів у процесі організації власної діяльності; більше дітей (на 10 %) виявляють інтерес до занять, які потребують розумової напруги. Лише на 5 % більше стало дітей, які відволікаються на сторонні подразники та на 10 % менше дітей, які постійно забувають.

Повторне проведення спостереження за особливостями уваги дітей п'ятого року життя показало, що менше дітей уникають справ, які нецікаві, змінюють часто вид діяльності, краще вміють концентрувати свою увагу на діяльності.

Отже, можемо зазначити, що використання різних видів образотворчої діяльності є важливим засобом розвитку уваги дітей п'ятого року життя.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підставу зробити такі висновки:

Першим завданням нашого дослідження було вивчити і проаналізувати психолого-педагогічні дослідження щодо розвитку уваги дітей дошкільного віку. У ході аналізу теоретичних аспектів дослідження уваги було виявлено, що в системі психологічних феноменів увага займає особливе положення. Воно включене у всю решту психічних процесів, виступає як їх необхідний момент, і відділити її від них, виділити і вивчати в «чистому» вигляді не є можливим. Науковці (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, П.Я. Гальперін, Г.С.Костюк, Р.С. Немов) наголошують на важливості розвитку уваги саме в дошкільний період. Саме у цьому віці розпочинається становлення довільності уваги, тобто коли дитина свідомо спрямовує її на певні об'єкти оточення, здійснює це, виходячи з завдань навчання або умов ігри, вимог дорослого.

Друге завдання полягало у розкритті особливостей застосування різних видів образотворчої діяльності в процесі розвитку уваги в дітей середнього дошкільного віку. Було визначено значення зображувальної діяльності для всебічного розвитку дітей. В сучасних педагогічних і психологічних дослідженнях наголошується на необхідності проведення занять з образотворчої діяльності. Дошкільнята здатні в процесі предметної діяльності виділяти суттєві властивості предметів і явищ, встановлювати зв'язки між окремими явищами і відображати їх в образній формі. Вони вчаться концентрувати свою увагу на деталях об'єктів, вдивлятися та вслуховуватися, порівнювати предмети та їх частини між собою.

Третє завдання передбачало експериментально перевірити рівень розвитку уваги дітей п'ятого року життя. Було проведено анкетування батьків, яке показало, що 55 % родин діти здатні зосереджуватися на деталях

та лише 40 % вміють доводити розпочату роботу до кінця. Батьки вважають, що 60 % їх дітей зазнають труднощів під час організації власної діяльності та уникають завдань, що вимагають тривалої розумової напруги; відволікаються на сторонні стимули 100 % дошкільнят, а 55 % дітей постійно все забувають.

Під час спостереження за особливостями уваги дошкільників в процесі різних видів діяльності було виявлено, що як в контрольній, так і в експериментальній групах є діти, які не можуть сконцентрувати увагу на деталях, часто не реагують на звернене до дитини мовлення, постійно щось забувають, уникають справ, які нецікаві.

Для того, щоб виявити рівень розвитку уваги дітей середніх груп проводились діагностичні методики. Так в КГ (середня група «А») високий рівень розвитку уваги мають 7 дітей (35 %), середній – 7 (35 %), низький – 6 (30 %). В ЕГ (середня група «Б») високий рівень був виявлений у 5 дошкільнят (25 %), середній – у 7 (35 %), низький – у 8 дітей (40 %).

Четвертим завданням було розробити і впровадити систему роботи щодо розвитку уваги дошкільників під час занять з образотворчої діяльності. З дітьми були проведені заняття з заняття з малювання, ліплення та конструювання, інтегроване заняття з мовленнєвого розвитку та образотворчої діяльності, в ході яких діти не тільки продовжували вчитись малювати, ліпити різними техніками, а й аналізували зразок, визначали послідовність виконаної роботи. Таким чином у дітей розвивалась зосередженість в роботі, уміння доводити справу до кінця, переключатися з одного етапу заняття на інший. Для батьків і вихователів проводились групові консультації, які сприяли поповненню новою інформацією щодо значення зображувальної діяльності для розвитку уваги дошкільнят.

П'яте завдання передбачало впровадити систему в практику дошкільного навчального закладу, визначити її ефективність. Повторне опитування батьків дало змогу побачити, що зменшився відсоток дітей, які зазнають труднощів у процесі організації власної діяльності, постійно щось забувають; більше дітей виявляють інтерес до занять, які потребують

розумової напруги, зосереджують увагу на деталях під час діяльності, доводять розпочату роботу до кінця. Це підтвердило спостереження за особливостями уваги дітей під час різних видів діяльності.

Провівши діагностичні методики ми з'ясували, що в експериментальній групі відбулися певні зміни в рівнях розвитку уваги дітей: високий рівень зріс на 10 %, середній – на 15 %, низький знизився на 25 %.

Виходячи з аналізу дослідно-експериментальної роботи, можна прийти до висновку, що наша гіпотеза про те, що рівень розвитку уваги дітей середнього дошкільного віку підвищиться за умови систематичного використання занять з образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти підтвердилась.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій І. Образотворча діяльність як засіб сенсорного розвитку дітей. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/4521> (дата звернення 05. 11. 2019).
2. Базовий компонент дошкільної освіти / упоряд. та голов. ред. А.М. Богуш. Київ, 2012. 30 с.
3. Бапранова В.В. Сутність образотворчої діяльності. Наука і освіта. 2012. № 8. С. 11-14.
4. Барташнікова І. А. Розвиток уваги та навичок навчальної діяльності: практич. посіб. Тернопіль: «Богдан», 1998. 126 с.
5. Ветлугина Н. А. Эстетическое воспитание в детском саду. URL: <https://www.twirpx.com/file/2746043/> (дата звернення 10. 11. 2019).
6. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии. СПб.: СОЮЗ, 1997. 224с.
7. Гальперин П.Я. Введение в психологию. Москва: Книжный дом «Университет», 1999. 332с.
8. Городиська В. Творче фантазування в малюнках старших дошкільників. Молодь і ринок. 2016. №11 – 12 (142 – 143). С. 98-101.
9. Григорьева Г. Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности: уч. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва, 1999. 344 с.
10. Демчик К.І. Організація образотворчої діяльності дошкільників (через призму оновленого змісту Базового компонента дошкільної освіти. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Сучасні тенденції у розвитку науки та освіти» (24 березня 2016 р.). Кам'янець-Подільський: Рута, 2016. С. 27-31.
11. Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания. Москва: МПСИ, 2007. 372с.
12. Драб Я. Сприяємо розвитку дітей зі складною поведінкою. Практичний психолог і дитячий садок. 2016. № 6. С. 20 -27.

13. Дронова О. Феномен та універсальність дитячого малюнка. Дошкільне виховання. 2005. № 10. С. 8-10.
14. Дронова О. О., Нестерова Е. О. Компетентнісний підхід у педагогічній технології художньо-естетичного розвитку дошкільників. Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні: збірник наукових робіт. Хмельницький: ХГПА, 2017. Вип. 14. С. 89-93.
15. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 210-211.
16. Закон України «Про дошкільну освіту» від 25. 01. 2005 р. Верховна Рада України : офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2005. – (Бібліотека оф. видань).
17. Закон України «Про освіту» від 05.09. 2017 р. Верховна Рада України: офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2017. – (Бібліотека оф. видань).
18. Казакова Т. Г. Теорія і методика розвитку дитячої зображувальної творчості: навч. посіб. Москва: Владос, 2007. 278 с.
19. Комарова Т.С. Детское художественное творчество. Москва: Мозаика-Синтез, 2005. С. 87- 90.
20. Комарова Т. С. Зарубіжні педагоги про дитячу зображальну творчість. Дошкільне виховання. 1991. № 12. С.56-58.
21. Конспект заняття з конструювання (орігамі) в групі 5 року життя «Квіти для матусі». URL: <https://dnz161zp.jimdo.com/app/download/13823017996> (дата звернення 03. 03. 2020).
22. Костюк Г.С. Избранные психологические труды. URL: <https://www.twirpx.com/file/520933/> (дата звернення 15. 12. 2019).
23. Лабунская Г.В. Изобразительное творчество у детей. URL: <https://www.twirpx.com/file/1576056/> (дата звернення 17. 12. 2019).
24. Лебедева Е.Н. Использование нетрадиционных техник в формировании изобразительной деятельности дошкольников с задержкой психического развития: метод. пособие. Москва: Классика Стиль, 2004. 72 с: ил.
25. Марку Л.М. «Казковий сніговик» (заняття з малювання для дітей середньої групи). URL: <http://dnz37.org.ua/skarbnichka-vikhovatelya-sopit->

- tetyana-viktorivna-3/261-kazkovij-snigovik-zanyattya-z-malyuvannya-dlya-ditej-serednoji-grupi (дата звернення 09. 03. 2020).
26. Мачинська Н.І., Бас О.В. Роль образотворчого мистецтва у всебічному розвитку дитини дошкільника. URL: <https://vseosvita.ua/library/rol-obrazotvorcogo-mistectva-u-rozvitku-doskilnikiv-116339.html> (дата звернення 06. 02. 2020).
27. Ніколаєску І. О., Дронова О. О. Організаційно-методичні засади формування основ художньо-естетичної компетентності дітей дошкільного віку. Педагогічний альманах. 2019. Випуск 41. С.10-16.
28. Немов В. С. Психологія. Москва: Владос 1995. 587 с.
29. Павлов И.П. Мозг и психика: Избранные психологические труды. Москва: Ин-т практ. психологии, 1996. 320с.
30. Петреченко Н. «Зимовий пейзаж» конспект заняття з рельєфного ліплення в середній групі. URL: <http://www.osvita.ua.com/2016/03/24018/> (дата звернення 12. 03. 2020).
31. Плотникова О.М. Формування інтересу до образотворчої діяльності в дітей дошкільного віку. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64 (дата звернення 24. 01. 2020).
32. Полуянов Ю.А. Дети рисуют. URL: <https://www.twirpx.com/file/2259201/> (дата звернення 26. 01. 2020).
33. Рыбников Н.М. Детские рисунки и их значение. Москва- Ленинград: Гос. Изд., 1926. 48 с.
34. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Москва: Педагогика, 1989. 781 с.
35. Сакулина Н.П., Комарова Т.С. Изобразительная деятельность в детском саду. URL: <https://www.twirpx.com/file/1720781/> (дата звернення 25. 12. 2019).
36. Сінько А.Б. Заняття з конструювання на тему: «Багатоповерховий будинок» (середня група). URL: <https://vseosvita.ua/library/zanatta-z-konstruuвання-na-temu-bagatopoverhovij-budinok-seredna-grupa-108386.html> (дата звернення 15. 03. 2020).

37. Скіданова Л. Декоративне малювання та аплікація в дитячому садку. Київ: Рад. школа, 1981. 64 с.
38. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.
39. Теплов Б.М. Способности и одарённость: монография. Москва: Академия, 1996. 416 с.
40. Ухтомский Л. Б. Психология: монография. СПб. Минск : Питер, 2002. 448 с.
41. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания: опыт пед. антропологии. Москва : Гранд : Файр пресс, 2004. 574 с.
42. Флерина Е. А. Основные принципы художественного воспитания детей. Дошкольное воспитание. 2009. № 7. С. 8-13.
43. Янцур Л. А. Особливості організації та педагогічне супроводження образотворчої діяльності на різних етапах художньо-творчого зростання особистості дитини. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. Рівне. 2005. № 31. С. 21–26.
44. Gardner H., Vecchi V., Rinaldi C., Cagliari P. Making learning visible (неопр.). — Italy: Reggio Children, 2011. — ISBN 978-88-87960-67-9.

ДОДАТКИ

Протокол № 1

Назва методик: Діагностика уваги у дошкільників (констатувальний експеримент)

Група: середня «А» «Барвінок»

№ з/п	П.І. дитини	Кількісний аналіз				Рівень
		Методика 1	Методика 2	Методика 3	Методика 4	
1	Тая Б.	Д	+	С	В	В
2	Настя В.	Н	-	Н	Н	Н
3	Оксана З.	З	-	Н	Н	Н
4	Настя К.	Д	0	Д	В	В
5	Владік К.	З	-	С	С	С
6	Ілля К.	Д	0	С	С	С
7	Соня К.	З	0	С	С	С
8	Максим Л.	Н	-	С	Н	Н
9	Сніжанна Л.	З	0	С	С	С
10	Вероніка Л.	Д	0	Д	В	В
11	Діана М.	Н	-	Н	Н	Н
12	Іван П.	Н	-	С	С	С
13	Руслан Т.	Н	-	Н	Н	Н
14	Аліса Т.	Д	+	Д	В	В
15	Владік Ф.	Д	0	Д	В	В
16	Даня Ш.	Д	+	С	В	В
17	Поліна Я.	З	-	С	С	С
18	Арсен Г.	Н	-	Н	Н	Н
19	Стас Ч.	Д	0	С	С	С

20	Ніна С.	Д	+	Д	В	В
----	---------	---	---	---	---	---

Умовні позначки:

Методика 1

Добрий (Д) - 6-7 цифр;

Задовільний обсяг уваги (З) - 4-5 цифр;

Незадовільний обсяг уваги (Н) - 2-3 цифри.

Методика № 2

«+» – високий рівень

«0» – середній рівень

« - » – низький рівень

Методика №3

Добра здатність до переключення (Д) – не більше двох помилок;

середній рівень (С) – три - чотири;

низький рівень (Н) – більше чотирьох.

Методика №4

Високий рівень (В) – без помилок;

середній рівень (С) – одна помилка;

низький рівень (Н) – дві помилки.

Протокол № 2

Назва методик: Діагностика уваги у дошкільників (констатувальний експеримент)

Група: старша «Б» «Бджілки»

№ з\п	П.І. дитини	Кількісний аналіз				Рівень
		Методика	Методика	Методика	Методика	
		1	2	3	4	
1	Антон Б.	Н	-	С	Н	Н
2	Аліна Б.	З	0	+Д	В	В
3	Настя В.	Д	+	Д	В	В
4	Арсен Л.	Д	+	Д	В	В
5	Роман В.	З	0	Д	С	С
6	Владік Г.	Н	-	С	Н	Н
7	Ганна Д.	Н	-	Н	Н	Н
8	Аріна І.	Д	+	С	В	В
9	Микита К.	З	0	С	С	С
10	Тимур К.	З	0	С	С	С
11	Дарина К.	Н	-	Н	Н	Н
12	Ілля М.	З	0	С	С	С
13	Данило О.	Д	0	С	С	С
14	Андрій П.	З	0	С	Н	С
15	Денис П.	Д	+	Д	В	В
16	Дмитро С.	З	-	С	С	С
17	Віка С.	Н	-	Н	С	Н
18	Женя Т.	З	-	Н	Н	Н
19	Ваня Ч.	Н	-	Н	Н	Н
20	Ілля Ч.	Д	0	С	С	С

Умовні позначки:

Методика 1

Добрий (Д) - 6-7 цифр;

Задовільний обсяг уваги (З) - 4-5 цифр;

Незадовільний обсяг уваги (Н) - 2-3 цифри.

Методика № 2

«+» – високий рівень

«0» – середній рівень

« - » – низький рівень

Методика №3

Добра здатність до переключення (Д) – не більше двох помилок;

середній рівень (С) – три - чотири;

низький рівень (Н) – більше чотирьох.

Методика №4

Високий рівень (В) – без помилок;

середній рівень (С) – одна помилка;

низький рівень (Н) – дві помилки.

Протокол №3
Спостереження за особливостями уваги дітей під час діяльності
(констатувальний експеримент)

Вікова група: Середня «А» «Барвінок»

№ з\п	П.І. дитини	Прояви дефіциту уваги у дитини							
		Не може сконцентрувати увагу на деталях	Часто не реагує на звернені до неї мовлення	Постійно щось забуває	Уникає справ, які їй нецікаві	Не може організувати власну діяльність	Не доводить роботу до кінця	Відволікається на сторонні стимули	Часто змінює види діяльності
1	Тая Б.	+	+	+			+	+	+
2	Настя В.				+	+	+	+	
3	Оксана З.				+	+		+	
4	Настя К.	+	+	+			+	+	+
5	Владік К.	+			+	+		+	+
6	Ілля К.				+	+		+	+
7	Соня К.					+			
8	Максим Л.	+	+	+	+	+	+	+	+
9	Сніжанна Л.	+							
10	Вероніка Л.				+	+		+	+
11	Діана М.	+	+	+	+	+	+	+	+
12	Іван П.				+	+		+	+
13	Руслан Т.	+	+	+	+	+	+	+	+
14	Аліса Т.					+		+	+
15	Владік Ф.	+			+	+		+	+
16	Даня Ш.					+			
17	Поліна Я.	+	+	+		+	+	+	+
18	Арсен Г.	+				+		+	
19	Стас Ч.				+	+		+	
20	Ніна С.				+	+		+	

Протокол № 4
Спостереження за особливостями уваги дітей під час діяльності
(констатувальний експеримент)

Вікова група: Середня «Б» «Бджілки»

№ з/п	П.І. дитини	Прояви дефіциту уваги у дитини							
		Не може сконцентрувати увагу на деталях	Часто не реагує на звернення до неї мовлення	Постійно щось забуває	Уникає справ, які їй нецікаві	Не може організувати власну діяльність	Не доводить роботу до кінця	Відволікається на сторонні стимули	Часто змінює види діяльності
1	Антон Б.	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Аліна Б.				+	+		+	+
3	Настя В.				+			+	
4	Арсен Л.	+	+	+	+	+	+	+	+
5	Роман В.	+			+			+	
6	Владік Г.	+	+	+	+	+	+	+	+
7	Ганна Д.	+	+	+	+	+	+	+	+
8	Аріна І.				+			+	
9	Микита К.	+	+	+	+	+	+	+	+
10	Тимур К.				+	+		+	
11	Дарина К.	+			+		+	+	
12	Ілля М.				+		+	+	
13	Данило О.	+	+	+	+	+	+	+	+
14	Андрій П.				+			+	
15	Денис П.	+			+			+	
16	Дмитро С.	+	+	+	+	+	+	+	+
17	Віка С.	+	+	+	+	+	+	+	+
18	Женя Т.	+	+	+	+	+	+	+	+
19	Ваня Ч.					+		+	
20	Ілля Ч.	+			+	+		+	+

Заняття з малювання «Казковий сніговик»

Мета: Продовжувати вчити дітей малювати нетрадиційними техніками малювання (штампами, зібганим папером, тичками). Активізувати словник дітей прикметниками . Вчити відгадувати загадки, розглядати ілюстрації і відповідати на запитання вихователя словосполученням, реченнями. Розвивати увагу, уяву, мислення, пам'ять, дрібну моторику пальців рук, естетичний смак. Виховувати цікавість до заняття, самостійність, акуратність.

Обладнання і матеріали: сніговик зроблений з паперу всередині з листом, стіл прикрашений біли хутром, зроблений у вигляді казкової засніженої галявини, ялинка, сніговик, дві чарівні торбинки, загадки, вірші, зразок, фарби гуашеві – біла, чорна, оранжева, штампи з картоплі та моркви, тарілочки, серветки, підставки, фізхвилинка «Зимова казка» анімована з ноутбука.

Хід заняття

Вихователь:

- Вправо, вліво поверніться

Одне одному всміхніться,

А дню ясному, вклоніться!

Діти вітаються з гостями.

Вихователь читає загадку:

Чудо сани прилетіли,

Скакуни в тих санях білі,

В тих санях сидить цариця –

Білокоса, білолиця.

Рукавом махає - снігом все вкриває...

(Вихователь звертає увагу дітей на ілюстрацію зими)

-Чим вкриває землю зима?(снігом).

- Нарешті випав сніг і все довкола причепурилось у білі козушки. Взимку панує холод, мороз, метелиця але діти чекають зими – гарної, чарівної, веселої, сніжної.

- Як ви думаєте чи можна зиму назвати веселою? Чому?

(Відповіді дітей - взимку можна кататись на санчатах, лижах, ковзанах, грати в сніжки, ліпити сніговика).

Вихователь

- Стоїть взимку нерухомо

Наче сторож біля дому

У руках мітлу тримає,

Та ніде не поспішає....

І до носа, моркви звик

Білий сторож.... (снігопик).

Вихователь звертає увагу дітей на зимовий куточок. На ньому стоїть сніговик.

- У сніговита конверт. Цікаво що там? Та це ж лист. А що в ньому написано, ми зараз дізнаємось.

- Отож сідайте зручненько, слухайте уважненько. (Діти сідають на подушечки).

Вихователь розповідає історію яка трапилась з Сніговиком. Діти зліпили сніговика. І попросили його віднести листа для Діда Мороза. Вночі Сніговик ожив і вирішив віднести листа Діду Морозу. З ним трапились незвичайні пригоди. Лисиця і Вовк хотіли забрати листа. Але Сніговик виконав прохання дітей. І коли діти вийшли вранці на вулицю, то побачили що біля Сніговика стоїть мішечок – золотий, загадковий, чарівний.

Вихователь звертає увагу дітей на казкову галявину.

- Що з'явилось? (Мішечок)

- Як ви думаєте, що може бути в мішечку?

- Який на дотик? Твердий чи м'який?

Вихователь висипає з мішечка штампі з моркви і картоплі.

- Що це?
- Для чого Дід Мороз передав дітям штампи?
- Так, Дід Мороз пропонує нам намалювати веселих сніговичків.

Розгляд зразка.

- Що це?
- Якого кольору сніговичок?
- З чого складається сніговичок? (з кульок)
- Скільки кульок?
- Чи однакові кульки за розміром?
- Де знаходиться сніговичок?(на доріжці)
- Що ще є в сніговика?(очі, рот, носик - морковка, гудзики)

Показ послідовності роботи.

Пальчикова гімнастика.

Раз- два, раз- два,

Круглий тулуб, голова.(Діти імітують скочування кулі)

От така красуня,

Наша баба снігова!

Діти сідають за столи. Розглядають штампи на тарілочках – вони різні за розмірами . Шпампи з картоплі, моркви.

Діти малюють під музику зими.(діти використовують зібганий папір для малювання снігу, також тички для сніжинок).

Фізхвилинка «Зимонька вітає нас» (діти дивляться в ноутбук і виконують вправи за казковими сніговиками.

(Поки діти малювали вихователь приготував червону торбинку з цукерками).

Вихователь і діти розглядають сніговиків і грають в д/гру «Сніговик який?» (веселий, казковий, біленький, кумедний, пухнастий, гарний, смішний).

Вихователь пропонує дітям пройти до казкової галявини.

- Що змінилось на казковій галявині?

Діти помічають на галявині чарівну червону торбинку.

- Як видумаєте що в торбинці? (версії дітей)

Вихователь розв'язує торбинку. Пригощає дітей та гостей цукерками.
Заняття закінчується.

Заняття з ліплення «Пригостим птахів взимку»

Мета: Закріпити знання дітей про пори року та її властивості: холодно, іде сніг, падають сніжинки, на землі лежить сніг. Продовжувати вчити дітей прийомам ліплення куль, розкочування шматочків пластиліну між долонями. Використовувати знайомі прийоми ліплення: розкочування прямими рухами коло, овал (тулуб, голова); прийом відтягування (шия, хвіст); позначати стеком крила, очі. Формувати вміння ділити ціле на рівні частини, розвивати окомір. Розвивати дрібну моторику пальців. Виховувати увагу, дружні взаємовідносини в колективі.

Обладнання: Таблички, складальне полотно, пластилін червоного кольору, синього, жовтого. дощечки, стеки, нитки, дерево, пташки, годівничка, калина, сніжинки.

Хід заняття

Вихователь: Станьте рівно, красиво. Подивиться, до нас прийшли гості.
Давайте з ними привітаємось.

Діти: Добрий день.

Вихователь: А зараз ми підемо на прогулянку до лісу.

(в групі на підлозі розсипані багато сніжинок)

Вихователь: Ой, летять, летять сніжинки

На будинки, на ялинки,

На дороги, на поля –

Біла-біла вся земля!

Вихователь: Ой, а що це у нас лежить на землі?

Діти: Це сніжинки.

Вихователь: А яка зараз пора року?

Діти : Зараз зима.

Вихователь: А що це у нас таке біле стоїть?

Діти: Це дерева.

Вихователь: Що лежить на гілках?

Діти: На гілках лежить сніг.

Вихователь: Взимку жарко чи холодно?

Діти: Взимку холодно.

Вихователь: А хто це сидить на дереві?

Діти: Це пташки.

Вихователь: А зараз відгадайте загадки і скажіть які птахи прилетіли до нас в гості?

Всяк в блакитнім піджачку,

В рожевій сорочці.

У нас зимою по садку

Гуляють, як гості.

(Снігурі)

Пташка невеличка, в неї білі щічки,

Сірі лапки, чорна шапка, фартушок

Жовтенький, голосок тоненький і

Ця пташка невеличка називається...

(Синичка)

Чик-чирик!

До зернятко стриб!

Клюй, що не бійся!

Хто це?

(Воробей)

Вихователь: Птахи мені сказали, що вони дуже голодні. І просять їх нагодувати. Зараз сідайте на свої місця и будемо ліпити синичок і гостинці для них.

Практична частина

(на столі лежать таблички з іменами, діти знаходять своє ім'я і сідають на місце)

Вихователь: Птахи дуже люблять їсти взимку ягідки калини.

Подивиться ось у мене калина. Якого вона кольору?

Діти: Червоного кольору.

Вихователь: Скільки ягід на гілці?

Діти: Багато.

Вихователь: А якого вони розміру? Великі чи маленькі?

Діти: Маленькі.

Вихователь: Які вони за формою?

Діти: За формою кругленькі.

Вихователь: Подивиться якого кольору синичка?

Діти: Синього, з жовтою грудкою.

Вихователь: Давайте розглянемо пташку: у неї є голова, тулуб, дзьоб, оченята, лапки.

Вихователь: Спочатку трошки відпочиним і зробимо гімнастику для пальчиків.

Пальчикова гра.

Один, два, три, чотири, п'ять,

Будемо пальчики рахувать,

Всі такі потрібні,

Міцні та дружні.

Вихователь: Візьміть шматочок червоного пластиліну, та розкачайте ковбаску. Розріжте на рівні частини. З кожного шматочка скатати кульку між долонями. А я вам буду допомагати. Я їх буду нанизувати на нитку і робити гроно калини.

Подивиться, скільки багато вийшло ягід калини.

Потім беремо шматок пластиліну синього кольору ділимо його на дві частини. Один шматок – це буде тулуб. А другий ділимо ще на дві однакові частини, з однієї – зробимо голову, а другої – ніжки. Беремо великий шматок

пластиліну і починаємо робити тулуб, розкачуємо його в товсту ковбаску, витягаємо з тулуба шию з одного боку, а з іншого боку хвіст. Тепер беремо маленький шматочок пластиліну і розкачуємо голову. А, з голови ми витягуємо дзьоб. Голову прикріплюємо до шиї, способом примазування. З остяного шматочка пластиліну робимо ніжки- розкатати овал, приплющити і поставити пташку. Чого ж не вистачає в нашої пташки? Давайте їй намалюємо стеком крильця і оченята. (В ході роботи спостерігати за дітьми, підходити до кожної дитини індивідуально і надавати допомогу.) Дивиться як багато пташок у нас вийшло. Ось тільки пташкам холодно і голодно.

Вихователь: Давайте їх віднесемо у годівничку і нагодуємо їх калиною.

(діти висипають ягоди у годівничку, а вихователь вішає гроно на гілку дерева)

Вихователь: Ви нагодували птахів. Вони вдячні вам за їжу.

Покажіть, як будуть клювати пташки?

Діти: Тук! Тук! Тук!

Давайте попрощаємося з птахами.

Діти: Пока!

Вихователь: А зараз з вами пограємо в гру «Пташки і кіт».

Заняття з рельєфного ліплення «Зимовий пейзаж»

Мета: Залучати дітей до мистецтва; учити бачити красу навколишнього світу; навчати усвідомлено відтворювати образи природи та форму предметів в образотворчій діяльності – ліпленні; учити рельєфного ліплення методом розмазування, ліпити предмети простої форми – дерева (тоненькі гілочки, товстий стовбур) за допомогою підщипування шматочків пластиліну від цілого шматочка, скочування шматочків пластиліну між долоньками; закріплювати поняття «один» (стовбур), «багато» (гілочок). Розвивати розуміння розміру (довгі, короткі), уважність в процесі виконання роботи. Формувати вміння створювати найпростіші композиції. Виховувати дбайливе ставлення до природи, до виробів створених власноруч.

Матеріал: заготовка з картону $\frac{1}{2}$ аркуша А4, серветки, пластилін білого, коричневого кольору, дощечки, стек.

Хід заняття

Вихователь, пропонує подивитися у вікно і загадує загадку:

Білі мухи налетіли
Все подвір'я стало білим
Не злічити білих мух
Що летять неначе пух

(Сніжинки)

Вихователь показує дітям паперові сніжинки.

- Що до нас залетіло? *(сніжинки)*
- Які вони *(білі, легенькі, гарні, мереживні, не схожі одна на одну)*
- Вам подобаються сніжинки? Давайте подмухаємо на сніжинку. А зараз ми всі перетворимося на сніжинки.

Психогімнастика:

- Падає сніжок, він ніжний, пухнастий. Ми – сніжинки, що летять і кружляють у повітрі. Нам легко, радісно, весело. Ми кружляємо у повітрі, ми тихенько і плавно сідаємо на землю. Подув вітерець і знову підняв сніжинки в небо.
- Діти відгадайте загадку:
Стало біло навкруги
Я розтрушую сніги,
Наганяю холоди,
Води сковую в льоди,
В дружбі з дітьми я всіма.
Здогадались? Я ... *Зима.*
- Що нам принесла зима? *(Багато снігу)*
- Коли настає зима, надворі стає все білим. Чому? *(Тому, що все вкрите снігом.)*

- Подивіться у вікно. Що вкрив сніжок? (Сніжок укрит доріжки, будинки, дерева, землю.)
- Чим укриті гілочки дерев? (Снігом)
- Якого кольору сніг? (Білого.)
- Чому називають зиму білою? (Взимку вкрито все білим снігом.)
- Скільки снігу на деревах, на землі?
- Взимку сніг падає на дерева, на землю. Огортає все навколо теплою ковдрою, що захищає гілочки дерев і землю від морозу. Вам подобається зимовий засніжений пейзаж? Чому? Розкажіть про дерева. Як вони виглядають? (Чорні, коричневі, голі без листя)
- Зараз всі дерева темні. А яке дерево на них не схоже? (Ялинка.)

Гра-порівняння «Кущ-дерево»

Вихователь вивішує зображення дерева та куща.

- Чим схожі дерево і кущ? (Це рослини. У дерева і куща є гілочки.)
- Чим різняться між собою дерево і кущ? (У дерева один стовбур, а в куща багато. Дерево високе, а кущик низенький.)
- Так, нині, білим снігом укриті стежки і дерева, луки і поля, парки, ліси, все навкруги. Сьогодні ми із вами перетворимося на художників і поспробуємо створити картини зимового пейзажу.

Продуктивна діяльність

- Ходімо до нашої художньої майстерні. Підійдіть до столів де ми будемо працювати. Підготуйте ручки до роботи.

Пальчикова гра «Дерево»

Раз, два, три – ану малята,
 Треба ручки розім'яти
 Наші ручки – гілочки,
 І міцненькі і гнучкі
 Налетів в'юнище вітер
 І ліворуч вигнув віти,
 Нахилив у правий бік

Пошумів і раптом зник.

Рівно деревце стоїть,

Тільки гіллям шелестить.

Підготовка до ліплення: - підкотіть рукава, сядьте на стільчики за столами.

Розгляд зразка, показ та пояснення виконання роботи:

- Подивіться на картинку. Якого кольору дерево? З яких частин складається дерево? (*Стовбур, гілочки. Стовбур – товстий, а гілочки тонші, а далі йдуть тоненькі. На гілочках дерева лежить сніжок, він падає і на землю.*)
- Приготуйте дощечки. Давайте розглянемо якого кольору у нас пластилін? Зараз ми з вами зліпимо зимовий пейзаж. Беремо коричневий пластилін відщипуємо великий шматочок пластиліну, покатаємо його між долоньками для отримання товстої палички, загостреної догори – це буде стовбур дерева. Цю паличку я притисну до картону, потім інший шматочок поділю на менші шматочки з них я скатаю тоненькі палички – це будуть гілочки дерев. Прикріплюю палички до стовбура дерева. І так далі поки у дерев не буде багато гілочок. Від цілого шматочка білого кольору я відщипну маленькі шматочки, теж розкачаємо тоненькі палички і прикріпимо до гілочок на деревах. Придаavimo пальчиками і трішки розмажемо пальчиками – це буде сніжок на гілочках. Але сніжок впав і на землю. Так само пластилін розмажемо внизу – сніжок лежить на землі.

Самостійна робота дітей

Підсумок

- Молодці! Ви справжні чарівники, створили такі чудові картини зимового пейзажу. Покажемо їх батькам, нехай вони помилуються красою ваших робіт.

Заняття з конструювання на тему: «Багатоповерховий будинок»

Мета: Вчити дітей конструювати будинок, закріпити назву будівельного матеріалу, викликати інтерес та повагу до праці будівельника. Виховувати уважність, уміння доводити розпочату справу до кінця, допомагати своїм товаришам.

Матеріал: картинка з зображенням Карлсона, набори геометричних фігур, набори будівельного матеріалу.

Хід заняття

Привітання дітей

(Чути шум пропелера.) - Ой малята, хто б це міг до нас завітати? А кого ви знаєте з казкових героїв в кого на спинці пропелер і він літає?

-Так діти, це Карлосон (на моніторі з'являється картинка Карлосона.)

- Ой погляньте, а чому він такий сумний? Що в нього могло статися?

Ви знаєте, він хотів запросити до себе гостей, але на жаль, у нього немає свого будиночка.

- Де живе Карлсон?
- А з ким дружив Карлсон?
- А хлопчик де жив?

Так, хлопчик жив в багатоповерховому будинку. Ось в якому давайте поглянемо. (картинка багатоповерхового будинку)

В такому будинку є багато вікон, багато поверхів і живе тут багато сімей.

-А ви б хотіли допомогти Карлсону?

А який ви б хотіли побудувати йому будинок?

Тож давайте нашому Карлсону побудуємо багатоповерховий будинок, щоб він міг запросити до себе всіх своїх друзів.

Сідайте будь ласка за столи, перш ніж будувати будинок, ми повинні створити проект будинка для Карлсона.

Д/г: «Виклади будинок з геометричних фігур» (вих. на дошці)

Ну, що ж зараз ми з вами станемо справжніми будівельниками і приступимо до будівництва.

Але спочатку будівельники повинні добре знати свій будівельний матеріал

Д/г: «Впізнай будівельний матеріал»

Ой подивіться, а що це таке накрите, може це теж будівельний матеріал?

(Вихователь підіймає коробку там готовий побудований зразок)

Діти, а як ви гадаєте наш Карлсон хотів би мати собі такий гарний будиночок? Ну тож давайте побудуємо йому такий же самий.

Пояснення вихователя

Спочатку візьмемо два коротеньких бруска і положимо їх щільно один біля одного короткою стороною – це буде в нас фундамент. Потім візьмемо кубики і покладемо їх злівої і правої сторони – це будуть у нас стіни. Потім беремо довгий брусок і кладемо його на кубики – це буде у нас перекриття. Потім знову беремо один кубик кладемо зліва інший кубик зправа – це буде у нас другий поверх. Потім кладемо довгий брусок – перекриття і будуємо дах – призма. Ось і будинок наш готовий.

Ми будинок будували

Вже швидко виріс білий дім

Старанно з другом стіни клали

Всім добре жити буде в нім

Вже зуміли змайструвати:

Вікна, двері і кімнати

Хто скажіть, хто скажіть

В цім будинку буде жить?

(Звук з ноутбука. Діти підходять до ноутбука.) - Подивіться який Карлсон усміхнений задоволений він вам усім дуже дякує. А як ви думаєте хто б міг прийти до Карлсона в гості? Візьміть будь ласка іграшки і запросіть їх в гості до Карлсона.

Ну що ж молодці. А зараз я вам пропоную переглянути мультимедію «Малюк і Карлсон».

Конспект заняття з конструювання (орігамі) «Квіти для матусі»

Мета: Формувати уміння діяти за словесними інструкціями. Вчити працювати різними прийомами з папером. Ознайомити дітей з основними геометричними поняттями: квадрат, трикутник, діагональ, кут. Розвивати увагу, пам'ять, логічне та просторове уявлення, дрібну моторику рук і окомір. Виховувати бажання зробити подарунок для матері власноруч з паперу.

Обладнання: технічні засоби навчання (мультимедійний проектор, ноутбук), мультимедійна презентація, заготовки паперу, схеми роботи, два ватмани зафарбовані зеленим кольором, метелик на лісці, клей, пензлі, серветки.

Хід заняття

1. Вступна бесіда. Вихователь читає вірш:

Не зривайте первоцвіти,
Помилуйтеся на квіти
Той, хто робить з них букети,
Знищує красу планети.

Вихователь: Де ростуть квіти?

Діти: Луки, поля, галявини, клумби.

Вихователь: Хто любить квіти?

Діти: Метелики, бджоли, комахи.

Вихователь: Чи полюбляють квіти ваші мами?

Діти: Так.

Вихователь: Де можна узяти квіти, щоб подарувати жінкам, мамам?

Діти: Купити, виростити, зібрати, нарвати.

Вихователь: Чи правильно, якщо ми будемо рвати квіти?

Діти: Ні.

Вихователь читає вірш:

Друзі! Квіти бережіть.

І ніколи їх не рвіть.

Бо чарівної краси

Не побачиш я і ти.

Хай вони ростуть у лузі,
Бо всі квіти – наші друзі.

Вихователь: Як же зробити подарунок матусі, щоб не нашкодити природі?

Діти: Виготовити самім.

Вихователь: Діти у мене є пропозиція створити галявину квітів своїми руками і подарувати мамам. Нашою галявиною зможуть милуватись не лише наші мами, а і усі жінки нашого дитячого садочка. До наших квітів зможуть прилітати казкові комахи, щоб помилуватись нашою галявиною. (Звучить тиха спокійна мелодія)

Вихователь: Зараз моя чарівна паличка перетворить вас у квіти. І ви матимете змогу відчувати себе квіткою, дізнаєтесь, що квітка відчуває, як прокидається.

2. Пластичний етюд

Спала квітка, раптом встала

Більше спати не схотіла

Ворухнулась, потягнулась,

Пелюстки свої відкрила

І до сонця посміхнулась.

Сонечко лише проснеться,

Квітка зустрічає джмеля

1,2,3 квіти в діток перетвори.

Вихователь: Сьогодні ми виготовимо галявину паперових тюльпанів. Яким способом ви можете їх виготовити?

Діти: Способом орігамі.

Вихователь: Якого кольору бувають тюльпани?

Діти: Червоні, білі, жовті Відео презентація (Царство тюльпанів)

Вихователь: Оберіть самостійно колір своєї майбутньої квітки.

3. Разом з дітьми розбираємо послідовність виконання квітки, стебла, листя: Стебло і листя робимо з базової форми «Повітряний змій» Квітку

тюльпана робимо таким же чином, як голову собаки, кішки. Скласти квадрат по діагоналі, знайти очима середину довгої сторони, тримати пальчиком лівої руки і гострі кути підняти угору по черзі заглажуючи лінії згину.

4. Робота дітей. (Допомога дітям відбувається індивідуально, словесно)

Вихователь: Діти, хто вже виготовив тюльпан наклеюємо його на наш квітник, якщо бажаєте зробіть ще одну квітку. (За бажанням діти виготовляють декілька квітів)

ОКД: Яким способом виготовляли квіти? Хто буде милуватись нашими квітами? Чому обрали такий колір квітки? Які комахи прилітатимуть до нашої галявини? (Тим часом вихователь бере метелика прив'язаного ліскою до гілочки. Метелик «оживає» літає з квітки на квітку і хвалить роботи дітей.)

Я люблю на клумбах квіти,
В лісі і у полі.
Всі народжені радіти
І жити на волі.
Та красу цю не марнуйте,
Не зривайте, люди.
Не топчіте, не руйнуйте,
Згубите – не буде.
Без краси нам не прожити –
Серце опустіє.
Доки є ще в лузі квіти –
То живе надія.
Що у душах сонце буде
Сходити щасливо.
Не зривайте квітів, люди,
Хай росте це диво.
Краще посмішку даруйте,
Ніжне слово, ласку.

Не рвіть квітів, не марнуйте

Цю красу, будь ласка.

Конспект інтегрованого заняття з аплікації з пріоритетом народознавства

Тема: «Ой, рушник, рушничок».

Мета:

Образотворча майстерня: Вчити дітей правильно тримати ножиці і користуватися ними; навчати правилам безпеки діяльності; розрізати смужку паперу на прямокутники, а прямокутники на квадрати та прикрашати узором кінці рушника, комбінуючи форми за кольором. Охайно користуватися клеєм, пензликами для наклеювання, підставками для пензликів, серветками для промокання. Вдосконалювати техніку наклеювання.

Дитина в соціумі: Ознайомити дітей з різними елементами вишивки; закріпити знання про використання рушників у побуті.

Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі: Вправляти у розрізненні геометричних фігур (квадрат, прямокутник) зі словесним поясненням їхніх характеристик (колір, величина).

Особистість дитини: Вчити дітей узгоджувати свої дії під час спільних рухів, розвивати спритність, увагу та орієнтацію у просторі під час рухливої гри

Літературна скринька: Продовжувати вчити виразно розповідати по пам'яті вірші.

Мовлення дитини: Активізувати словник дітей назвами рушників: утирач, грайлики, росянички. Розкрити багатство українських рушників, багатство їх кольорів, різноманітність орнаментів.

Розвивати національні риси особистості (щирість, гостинність, доброту, щедрість через прислів'я, народні ігри); вміння аналізувати зразок, визначати послідовність виконаної роботи, естетичний смак, відчуття краси, увагу, пам'ять, мовлення, дрібні м'язи пальців рук.

Виховувати інтерес до українського народного мистецтва, шанобливе ставлення до оберегів українського дому, до рушників, вишитих бабусею, естетичні почуття

Матеріал: національний куточок прикрашений рушниками, лялька Оксана, презентація до легенди, відео «Пісня про рушник», картки для дидактичної гри, смужка паперу (заготовка рушника), смужки червоного і чорного кольору, готові форми квітів, листочків, ножиці, серветка, клей, пензлик.

Хід заняття:

Організаційна частина:

- Добрий ранок, діти любі!

Чи усе гаразд в нас в групі?

Ви довкола озирніться,

Один одному всміхніться,

Щоб ніхто не сумував,

З усіма радів і грав!

- Привітаймося з нашими гостями. А зараз подивіться, діти, на мене:

Чи я не хазяйка ?

Чи не господиня ?

Гарно хату прибрала, їсти наварила.

-Здогадалися , хто я? Так, я господиня.

- А чи були ви, діти, хоч раз у справжньому музеї?

- Що ви там бачили?

- А я сьогодні запрошую вас до свого міні-музею. Проходьте, будь ласка.

Пізнавальна діяльність.

Розповідь вихователя про майстрів України:

- Що ви бачите в моєму музеї? Так-це вишиті рушники. Ви сьогодні завітали до музею вишитих рушників.

- З давніх-давен українська земля славилася народними майстрами. В Україні вміли і ткати, і різьбити по дереву, виготовляли кераміку, і вишивати. Ця майстерність передавалась із покоління в покоління.

У народі говорили: «Хата без рушників – як родина без дітей.»

- За давнім українським звичаєм у хатах збиралися майстрині, де вони ткали, вишивали, а під час роботи співали пісні. Ми зараз послухаємо одну з таких пісень:

(відео «Пісня про рушник»)

Вишиті рушники створюють затишок, зміцнюють родину. У народі казали: «Де сяє вишиття, там злагода і добре життя».

- Подивіться як палахкотять багатством кольорів рушники в нашій світлиці.

Вправа «Біноклі»:

- А щоб краще роздивитись рушнички, пропоную з наших ручок зробити біноклі.

Які ви, діти, бачите кольори на рушниках? А які візерунки? (Відповіді дітей).

Ой, чуєте? Нас хтось кличе? Це моя гостя, лялька Оксана. Вона хоче нам розказати, що рушники можуть творити дива. Ось сідайте й послухайте (увага на екран)

Легенда «Про майстриню Оксану»

У невеличкому українському селі жила майстриня Оксана. Вона була дуже гарною вишивальницею: уміла вишивати надзвичайно гарні рушники, скатертини, серветки, сорочки-вишиванки. А допомагали їй в цьому – гостра голочка та кольорові нитки. Якось Оксана вирішила вишити покривало, але не просте, а чарівне. Узяла вона голку і почала роботу.

Спочатку вишила на покривалі червоні маки та кетяги калини. Потім пару крилатих голубів та яскраве сонечко. Доклала чимало праці та майстерності. Тому вишивка вийшла дуже красивою. Кожен, хто поглянув на це покривало, забував про злість та сум.

Відтоді в тому селі запанували мир, злагода та веселощі.

-А я пропоную вам теж трішки повеселитись. Пограти в гру «Голка та нитка».

Хід: діти стають в шеренгу та кладуть руки на плечі сусіда попереду. Ведучий –«голка», він вибирає напрям руху, вільно пересувається по кімнаті. Інші діти біжать за ним, намагаючись не розірвати ланцюжок. Якщо «нитка» рветься, «голкою» стає інший гравець. Під час руху діти промовляють слова:

Сюди-туди, голка,
Сюди-туди, нитка,
Ось тут буде листя,
Ось тут буде квітка.

-Повеселились, а тепер дітки хочуть розказати віршик, який називається «Рушник»

Дивлюся мовчки на рушник,

Що мати вишивала,

І чую: гуси зняли крик,

Зозуля закувала.

Знов чорнобривці зацвіли,

Запахла рута-мята.

Десь тихо бджоли загули,

Всміхнулась любя мати.

І біль із серця раптом зник,

Так тепло-тепло стало.

Цілую мовчки той рушник,

Що мати вишивала.

Д/г «Впізнай рушничок». (вміти називати рушник за картинкою; кожна дитина обирає собі картинку з рушником та відносить її до своєї групи)

-А зараз ми перевіримо, як добре ви знаєте назви рушничків.

-Як називається рушничок для хлопчиків-дошкільнят? (Грайлик. Вишиті по середині чорнобривці, з боку волошки та синій барвінок, а між ними листячко дуба, листя любистку й вусики хмелю схожі на виноградні)

-А для дівчаток? (Росяничка. Вишивали на них цвіт яблуні та вишні, нижче ромашки й незабудки, а між ними дрібненькі листочки барвінку і вишеньки)

-А звичайний рушник, яким обличчя і руки витирають? (Утирач. На ньому різноманітні смужечки. Червона – побажання сонця і тепла; коричнева – щаслива дорога; зелена – зустріч із добрими людьми; синя та жовта – символи здоров'я та успіху).

-А що ж це за такий яскравий рушник? (Святковий.)

-А рушник для всієї родини? (Сімейний або весільний. На ньому вишиті два голуби – символ добра, миру в родині, які дивляться один одному в очі.)

Мотиваційна частина: - Ой, чуєте, щось лялька Оксана знову нам каже: до неї приїжджають гості, а вона не встигає для всіх вишити рушнички-утирачі, тому просить нас допомогти їй? Ви згодні допомогти Оксані зробити рушнички? Тоді проходите в майстерню (роздаю на вході заготовки рушничків, заздалегідь підписані для кожної дитини).

Перетворювальна діяльність:

-А вишивати ми будемо за допомогою ножиць, кольорового паперу та клею.

Показ роботи з ножицями (візьміть ножиці в ту руку, якою ви їсте (хто їсть правою-візьме в праву, хто їсть лівою-бере в ліву); в одне вушко просовуємо великий палець, в інше-середній, вказівний палець буде допомагати нам різати; ножицями працюємо обережно, не розмахуємо ними перед собою та сусідом, після того як попрацювали, кладемо в тарілочку; беремо смужку паперу (якого кольору?) та розрізаємо навпіл, потім беремо іншу смужку (якого кольору?) (що це за фігура?) розрізаємо смужки навпіл і виходить інша фігура (квадрат)

На заготовках рушничків викладіть візерунок із квадратів (зверніть увагу, що кольори повинні повторюватись (спочатку чорний квадратик, потім-червоний, потім-знову чорний і т.д.)

Кожний квадратик приклейте на те ж місце, де він лежить (нагадати дітям, що змазувати клеєм потрібно білий бік паперу на спеціальній клейонці)

Сухою ганчіркою промокніть надлишки клею.

Пальчикова вправа « Вишиваю рушничок!»

-змотувати нитки в клубочок

Втягати нитку в голку

Імітувати вишивання:

Сядьмо діти у рядок

І візьмемо рушничок

Ниточка до ниточки

Вишивають діточки

Самостійне виконання роботи дітьми.

-А може ще хтось з дітей хоче розказати віршик про рушничок.(діти розповідають вірш)

Біле поле полотняне,

Рівно ткане, чисто пране,

А по ньому голка ходить ,

За собою нитку водить.

Рушничок, рушничок

Нині вишивала

Червоненьку ниточку

На рушничок клала

Він простелений тим, в кого серце

Не черствіє й дарує тепло,

Хай цей символ лишається вічно

В нашій хаті на мир, на добро.

Розгляд дитячих робіт (відмітити охайні роботи, залучати до аналізу дітей)

Оцінно-контрольна діяльність:

- Що нового ви дізналися?
- Що вам сподобалося?
- Що вам запам'яталося?

- Ось закінчилося наше заняття. Ви чимало дізналися про рушник у народних звичаях та традиціях, ознайомилися з обрядовою скарбницею українського народу.

- А лялька Оксана вам дуже дякує й забере ваші чудові рушники для своїх гостей. А вас хоче пригостити шматочком смачного пирога.

Інтегрованого заняття з розвитку мовлення та образотворчої діяльності

Тема: Розглядання картини Є.Гапчинської «Моя улюблена конячка»

Мета: Дати узагальнені уявлення про те, що картини малює художник, щоб звернути увагу на красу предметів, що нас оточують. Продовжувати вчити відповідати на запитання одним-двома реченнями за змістом сюжетної картини. Вчити вживати іменники у потрібному роді і числі. Збагачувати словник дітей відповідно теми «Іграшки». Розвивати зорове сприйняття, увагу та монологічне мовлення. Виховувати інтерес до образотворчого мистецтва.

Матеріал: картина Є.Гапчинської «Моя улюблена конячка», м'яч,

Хід заняття:

Бесіда про картини і художників

- Діти я вам принесла на заняття нову картину, яку намалювала Євгенія Гапчинська. Подивіться на неї уважно, чи подобається вона вам? Як ви гадаєте, як можна назвати людину, яка малює картини? Правильно, художник. А як сказати про багатьох людей, які малюють картини, хто вони? (художники) А якщо художник – це жінка, як ми її назвемо? (художниця) А якщо їх багато? (художниці)

- Як ви гадаєте, для чого художники малюють картини? Як вони вирішують, що намалювати? (малюють те, що їм цікаво, що їм більше подобається). Якби ви були художниками, що б ви намалювали на картині? Як одним словом можна назвати машинки, ляльок, м'ячі, коляски, плигали? (іграшки).

Дидактична гра «Один-багато»

- Діти, зараз я буду вам кидати м'яч і казати назву іграшки, а ви повинні кидаючи мені м'яча сказати слово, яке позначає багато таких іграшок. Вихователь кидає м'яч і називає іграшки (лялька, машина, м'яч, велосипед, кегля, ведмедик, самокат, мотрійка, пірамідка, ракетка, воланчик, кубик, лопатка, відро тощо).

Розповідання віршів про іграшки

- Діти, давайте пригадаємо вірші про наші улюблені іграшки. (Діти розповідають вірші)

Фізхвилинка

Щоб ніколи не хворіти,

Треба вправи нам робити.

Разом ми швиденько встали,

Наші спинки розрівняли,

На носочки піднялися

І до сонця потяглися.

Складання розповіді за картиною

- Діти, давайте ще раз подивимося на нашу картину. Як можна назвати цю картину? Якщо дітям складно, вихователь доповнює їх відповіді – «Дівчинка і конячка», «Дівчинка на конячці», «Моя конячка» тощо.

- Художниця Євгенія Гапчинська назвала свою картину «Моя улюблена конячка». Мені хотілося б разом з вами скласти розповідь за картиною. Для цього нам потрібно уважно роздивитися її.

Вихователь задає дітям запитання :

- Ця конячка жива чи іграшкова?

- Якого вона кольору?

- Чим особлива конячка? (прикрашена білими кружечками, «яблуками», на хвостик є бантик).

- Як виглядає дівчинка? Яке в неї волосся? У що вона вдягнена?

- Який у дівчинки настрій? - Який у неї настрій? Чому ми так вирішили?

- А зараз послухайте мою розповідь. Я бачу на картині біляву дівчинку в блакитній спідниці. Вона гойдається на своїй улюбленій конячці. Конячка-гойдалка червона з білими «яблуками». Дівчинка любить свою конячку, вона прикрасила її хвостик бантиком.

Діти можуть починати розповідь, а вихователь закінчувати, чи навпаки; можуть розповідати групою чи парами.

Контрольно-аналітична діяльність

- Діти, мені сподобалося наше сьогоднішнє заняття, а вам? Що було для вас цікавим? Які завдання вам було важко виконувати?

Групова консультація для батьків «Вплив образотворчої діяльності на розвиток особистості дошкільника»

Образотворча діяльність дошкільників відіграє провідну роль у розвитку дитячої особистості, оскільки для дитини це радість пізнання і творчості. Необхідною умовою вміння зображувати є зорове сприйняття навколишнього світу. Щоб виліпити або намалювати якийсь об'єкт, з ним необхідно познайомитися, сконцентрувати свою увагу на величині, кольорі та формі.

Образотворча діяльність дошкільників – це розвиток думки, аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. Вона сприяє оволодінням зв'язним мовленням, збагаченням словникового запасу і розвитку сенсорики. Розширення запасів пізнання, спостереження і порівняння позитивно позначається на загальному інтелектуальному розвитку дитини.

В процесі занять з образотворчої діяльності у дошкільнят формуються морально-вольові якості. Діти вчаться зосереджуватися, доводити розпочату справу до кінця, долати труднощі і підтримувати товаришів. Швидше відбувається фізичний розвиток, оскільки образотворча діяльність вимагає від дітей активних рухів і регулярних прогулянок на свіжому повітрі.

Основними видами образотворчої діяльності дошкільнят є малювання, аплікація, конструювання, ліплення. Такі заняття регулярно проводяться в дитячих садках. Завдяки їм діти отримують можливість придбати свій перший художній досвід. Створюючи в сім'ї сприятливі умови для творчих проявів і розвитку самостійності, батьки повинні сприяти збагаченню цього досвіду новими художніми враженнями.

Образотворчі заняття з дитиною слід починати з малювання кольоровими олівцями. Врахуйте, що дитині недостатньо просто дати чистий аркуш паперу. Їй потрібна ваша допомога в пошуках задумів і їх розвитку. Щоб дитина звертала увагу на красу навколишньої природи, частіше гуляйте

з нею на свіжому повітрі. Заохочуйте до малювання крейдою на асфальті або малювання паличкою на снігу.

Займаючись аплікацією, діти навчаються вирізувати з паперу різноманітні сюжети, візерунки, орнаменти, наклеювати їх на кольоровий фон. Діти виконують як індивідуальні, так і колективні роботи. Діти вчать акуратності, посидючості, освоюють основні прийоми вирізування, правила роботи з клеєм.

У процесі образотворчої діяльності розвивається концентрація уваги, зорово-рухова координація, необхідні для підготовки дитини до письма. Дитина успішно опановує аркушем, якщо вміє виробляти рукою ритмічні, рівномірні, плавні рухи. Формуванню такого роду рухів сприяє малювання рослин, декоративне малювання за мотивами вишивок, розписів та ін. В процесі малювання предметів різної форми, величини і пропорцій формуються вміння утримувати певний напрям.

Знайомство дітей з основними формами, близькими до геометричними фігурам, як плоскими, так і об'ємними, вміння виділити їх з навколишньої дійсності, порівняти їх за величиною, довжиною, шириною, висотою, співвідносити величину частин зображуваного предмета і їх просторове положення на заняттях з ліплення, аплікації і малювання сприяють оволодінню елементарними математичними поняттями на уроках математики в 1 класі.

Процес малювання, ліплення, аплікації викликає у дітей позитивні емоції, задоволення від роботи з образотворчим матеріалом, результатом якого є виразний образ, формуються навички роботи в колективі і для колективу, вміння узгоджувати свої дії з товаришами.

Якщо підтримувати і спрямовувати дитину в цьому занятті, виможете добитися розвитку тіла, душі, розуму. Тому так важливі в дошкільному віці заняття образотворчою діяльністю. Важливо навчити дітей бачити прекрасне, багатство і красу природи, цінувати різні твори мистецтва. На таких спільних заняттях з батьками формуються і закріплюються вміння та навички, які є

необхідними в навчальній діяльності: вміння слухати і запам'ятовувати завдання, виконувати його в певній послідовності, вміння оцінити свою роботу, знайти помилки і виправити їх, планувати свою діяльність, вміння довести справу до кінця, утримувати в порядку робоче місце, інструменти і матеріали, організованість.

Групова консультація для вихователів «Особливості розгляду картин з дітьми дошкільного віку, його вплив на розвиток уваги»

Ви читаєте дітям і розглядаєте ілюстрації. У книжках персонажі чітко промальовані, зрозумілий сюжет і нехитра колірна гамма. А ось як підвести дитину до сприйняття художньої картини?

Образотворче мистецтво є одним з найважливіших засобів у вихованні підростаючого покоління. Перш за все, педагог виховує у дітей інтерес до творів мистецтва, поступово формує здатність естетичного сприйняття. При розгляді картини активно розвивається довільна увага дошкільнят. Розглядаючи картину діти цікавляться: що на них зображено, впізнають знайомі предмети і явища, знайомляться з тими предметами, яких раніше не знали. Розвиваючи естетичне сприйняття у дітей, слід направляти їх увагу не тільки на зміст зображеного, а й на форму вираження образу, на засоби зображення, які роблять образ виразним (характерні деталі, колір). Це дає можливість підвести дітей до вміння елементарно оцінювати їх. Оціночне ставлення у дітей виражається насамперед у перевазі одних творів над іншими: часто діти просять показати ще кілька разів те, що їм сподобалося і запам'яталося, з'являються улюблені твори, розвивається усвідомлене почуття радості, задоволення від розглядання.

Займаючись з дітьми 3-4 років важливо перш за все привернути їх увагу до картини. Один із прийомів, за допомогою якого можна зацікавити дитину змістом картин, це запропонувати їй поставити себе на місце тієї

дитини, яка є дійовою особою на картині. Дитина стає героєм цікавої для неї події і з захопленням починає розповідати про саму себе.

При розгляданні картини з маленькими дітьми можна вводити своєрідний ігровий прийом, що розвиває спостережливість, уважність: вихователь шляхом запитань залучає дитини в змагання – «Хто більше побачить на картині?», спонукаючи її до спостережливості і висловлювань. У дуже рідкісних випадках малюки роздивляються картини мовчки. Вихователь повинен підтримувати розмови дітей, вчити їх правильно називати предмети і деякі їх характерні ознаки, допомагаючи краще зрозуміти зміст картини.

Старші дошкільнята набувають вміння сприймати твори різного змісту, а не тільки ті, в яких є цікавий сюжет. Разом з тим і сюжетну картину вони здатні тепер сприймати інакше, ніж в молодшому віці – багато про що вони можуть здогадатися, багато уявити, в цьому їм допомагають отримані знання і нові уявлення про явища життя. У дітей цього віку досить розвинена любов до природи, і вони з інтересом ставляться до пейзажу, визначають, яку пору року зображено, що є характерним для осені та весни, які фарби обрав художник для їх передачі, як зображені зимовий холод, хуртовина, осінній вітер.

Дуже важливо практикувати повторний розгляд картин: знайомий твір викликає жваві висловлювання, в ньому зазначаються ті сторони і деталі, що не були помічені в перший раз.

Бесіди з дітьми спрямовані на більш глибоке розуміння подій, зображених на картині: діти не тільки розповідають про те, що зображено, але і як зображено. Цьому вихователь вчить дітей за допомогою зразка розповіді.

Розповідь за картиною повинен бути по можливості образним, виразним, щоб підняти інтерес у дітей, створити певний настрій. Коли це можливо, вихователь використовує художню літературу (читає вірші, уривок з казки, оповідання).

Вихователь підводить дітей до вміння порівнювати одну картину з іншою. Старші дошкільнята здатні до деякого порівняльного аналізу.

Наприклад, показавши дітям картини Левітана «Март» та А. Саврасова «Граки прилетіли», вихователь запитує, де на їхню думку, зображена рання і пізня весна? На якій картині зображений сонячний день? тощо.

Запитання вихователя повинні скеровувати увагу дітей на колорит картини, поєднання фарб, яке є характерним для весняного дня.

Потім педагог просить дітей розповісти про колірні сполучення, передають похмурий день на картині «Граки прилетіли».

З метою розвитку обсягу та розподілу уваги можна порівняти чотири картини «Золота осінь». Бесіда може розпочатися з самої розповіді вихователя про картину. Потім шляхом запитань він повертає дітей до активного вираження своїх вражень. В інших випадках, коли у дітей розвинене вміння розглядати картини і вихований інтерес до них, бесіда прямо розпочинається з запитань до дітей. Провівши бесіду за картиною, вихователь наприкінці висловлює своє судження про неї в зрозумілій і цікавою для дітей формі, узагальнюючи їх висловлювання.

Педагог допомагає дітям робити нескладні висновки, узагальнення, звертає увагу на головне.

В результаті таких занять у дітей розвивається інтерес до розглядання картин. Вони починають помічати картини поза дитячим садком, розповідають про їхній зміст вихователеві. Інтерес цей підтримується тим, що в дитячому садку дітям надається можливість самостійно розглядати художні листівки і картинки. Можна, наприклад, організувати гру в «магазин», де продаються листівки, і діти будуть самі обирати їх.

Навесні після систематичного розглядання картин добре влаштувати в груповий кімнаті виставку. Всі репродукції картин, які діти бачили протягом року, красиво розмістити на стіні і додати кілька нових картин.

Коли виставка буде готова, вихователь пропонує розглянути її. Діти вільно переходять від однієї картини до іншої, розглядаючи їх. Вихователь в

цей час уважно прислухається до висловлювань дітей, перевіряє, чи пам'ятають вони раніше побачені картини, чи помічають, що для них є новим. Потім він об'єднує дітей і обходить виставку разом з ними. Діти кажуть, які картини вони полюбили більше, які картини пам'ятають, більш уважно розглядають нові картини, висловлюючись про їхній зміст.

Всі вище описані форми, методи і прийоми допоможуть педагогам в дитячих садках виховати у дітей інтерес до творів мистецтва, зокрема при знайомстві дітей з репродукціями картин.

Протокол № 5
Спостереження за особливостями уваги дітей під час діяльності
(контрольний експеримент)

Вікова група: Середня «А» «Барвінок»

№ з\п	П.І. дитини	Прояви дефіциту уваги у дитини							
		Не може сконцентрувати увагу на деталях	Часто не реагує на звернення до неї мовлення	Постійно щось забуває	Уникає справ, які їй нецікаві	Не може організувати власну діяльність	Не доводить роботу до кінця	Відволікається на сторонні стимули	Часто змінює види діяльності
1	Тая Б.	+	+	+			+	+	+
2	Настя В.				+	+	+	+	
3	Оксана З.				+	+		+	
4	Настя К.	+	+	+			+	+	+
5	Владік К.	+			+	+		+	+
6	Ілля К.				+	+		+	+
7	Соня К.					+			
8	Максим Л.	+	+	+	+	+	+	+	+
9	Сніжанна Л.	+							
10	Вероніка Л.				+	+		+	+
11	Діана М.	+	+	+	+	+	+	+	+
12	Іван П.				+	+		+	+
13	Руслан Т.	+	+	+	+	+	+	+	+
14	Аліса Т.					+		+	+
15	Владік Ф.	+			+	+		+	+
16	Даня Ш.					+			
17	Поліна Я.	+	+	+		+	+	+	+
18	Арсен Г.	+				+		+	
19	Стас Ч.				+	+		+	
20	Ніна С.				+	+		+	

Протокол № 6
Спостереження за особливостями уваги дітей під час діяльності
(контрольний експеримент)

Вікова група: Середня «Б» «Бджілки»

№ з/п	П.І. дитини	Прояви дефіциту уваги у дитини							
		Не може сконцентрувати увагу на деталях	Часто не реагує на звернення до неї мовлення	Постійно щось забуває	Уникає справ, які їй нецікаві	Не може організувати власну діяльність	Не доводить роботу до кінця	Відволікається на сторонні стимули	Часто змінює види діяльності
1	Антон Б.	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Аліна Б.				+	+		+	
3	Настя В.				+			+	
4	Арсен Л.	+	+	+	+	+	+	+	+
5	Роман В.				+			+	
6	Владік Г.			+	+	+		+	+
7	Ганна Д.	+	+	+	+	+	+	+	+
8	Аріна І.				+			+	
9	Микита К.	+	+	+	+	+	+	+	+
10	Тимур К.				+			+	
11	Дарина К.	+			+		+	+	
12	Ілля М.				+		+	+	
13	Данило О.	+	+	+	+	+		+	+
14	Андрій П.				+			+	
15	Денис	+			+			+	

	П.								
16	Дмитро С.			+		+	+	+	+
17	Віка С.	+	+	+	+		+	+	+
18	Женя Т.		+	+	+	+	+	+	
19	Ваня Ч.					+		+	
20	Ілля Ч.	+			+	+		+	+

Протокол № 7

Назва методик: Діагностика уваги у дошкільників (контрольний експеримент)

Група: середня «А» «Барвінок»

№ з/п	П.І. дитини	Кількісний аналіз				Рівень
		Методика 1	Методика 2	Методика 3	Методика 4	
1	Тая Б.	Д	+	Д	В	В
2	Настя В.	Д	0	С	Н	Н
3	Оксана З.	Н	-	Н	Н	Н
4	Настя К.	Д	+	Д	В	В
5	Владік К.	З	-	С	С	С
6	Ілля К.	З	0	С	С	С
7	Соня К.	Д	0	С	С	С
8	Максим Л.	Н	-	С	Н	Н
9	Сніжанна Л.	З	0	С	С	С
10	Вероніка Л.	Д	0	Д	В	В
11	Діана М.	Н	-	Н	Н	Н
12	Іван П.	З	-	Д	С	С
13	Руслан Т.	Н	-	С	Н	Н
14	Аліса Т.	Д	+	Д	В	В
15	Владік Ф.	Д	0	Д	В	В
16	Даня Ш.	Д	+	Д	В	В
17	Поліна Я.	З	-	С	С	С
18	Арсен Г.	Н	-	Н	Н	Н
19	Стас Ч.	З	0	С	Н	С

20	Ніна С.	+	+	+	+	В
----	---------	---	---	---	---	---

Умовні позначки:

Методика 1

Добрий (Д) - 6-7 цифр;

Задовільний обсяг уваги (З) - 4-5 цифр;

Незадовільний обсяг уваги (Н) - 2-3 цифри.

Методика № 2

«+» – високий рівень

«0» – середній рівень

« - » – низький рівень

Методика №3

Добра здатність до переключення (Д) – не більше двох помилок;

середній рівень (С) – три - чотири;

низький рівень (Н) – більше чотирьох.

Методика №4

Високий рівень (В) – без помилок;

середній рівень (С) – одна помилка;

низький рівень (Н) – дві помилки.

Протокол № 8

Назва методик: Діагностика уваги у дошкільників (контрольний експеримент)

Група: старша «Б» «Бджілки»

№ з\п	П.І. дитини	Кількісний аналіз				Рівень
		Методика	Методика	Методика	Методика	
		1	2	3	4	
1	Антон Б.	Н	-	Н	Н	Н
2	Аліна Б.	Д	0	Д	В	В
3	Настя В.	Д	+	Д	С	В
4	Арсен Л.	Д	+	Д	В	В
5	Роман В.	З	0	Д	С	С
6	Владік Г.	Н	-	Н	Н	Н
7	Ганна Д.	З	-	Н	Н	Н
8	Аріна І.	Д	+	Д	В	В
9	Микита К.	З	0	С	С	С
10	Тимур К.	З	0	С	С	С
11	Дарина К.	Н	-	Н	Н	Н
12	Ілля М.	Д	0	С	С	С
13	Данило О.	З	0	С	С	С
14	Андрій П.	З	0	С	С	С
15	Денис П.	Д	+	Д	В	В
16	Дмитро С.	З	-	С	С	С
17	Віка С.	Н	-	Н	Н	Н
18	Женя Т.	Н	-	Н	С	Н
19	Ваня Ч.	З	-	Н	Н	Н
20	Ілля Ч.	З	0	С	С	С

Умовні позначки:

Методика 1

Добрий (Д) - 6-7 цифр;

Задовільний обсяг уваги (З) - 4-5 цифр;

Незадовільний обсяг уваги (Н) - 2-3 цифри.

Методика № 2

«+» – високий рівень

«0» – середній рівень

« - » – низький рівень

Методика №3

Добра здатність до переключення (Д) – не більше двох помилок;

середній рівень (С) – три - чотири;

низький рівень (Н) – більше чотирьох.

Методика №4

Високий рівень (В) – без помилок;

середній рівень (С) – одна помилка;

низький рівень (Н) – дві помилки.